

ОБЩИНА РАЗГРАД

СТРАТЕГИЯ

ЗА

**РАЗВИТИЕ НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И
УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В
ОБЩИНА РАЗГРАД
2020 - 2024 година**

СЪДЪРЖАНИЕ

СТРАНИЦА

I.	ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
II.	АНАЛИЗ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА В ОБЩИНА РАЗГРАД.....	5
1.	Население и демографска структура на община Разград.....	5
2.	Структура и образователни институции в община Разград.....	7
2.1.	Предучилищно образование.....	8
2.2.	Училищно образование.....	11
2.3.	Професионално образование.....	16
2.4.	Висше образование.....	17
2.5.	ЦПЛР.....	18
3.	Човешки ресурси в образователната система на община Разград (кадрова обезпеченост).....	18
4.	Състояние на материално-техническата база в образователната система на община Разград.....	20
5.	Финансиране.....	23
6.	Обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.....	23
7.	Допълнителна подкрепа за личностно развитие – деца със специални образователни потребности и деца от уязвими групи.....	31
8.	Основни изводи.....	34
III.	ВИЗИЯ И МИСИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО В ОБЩИНА РАЗГРАД.....	34
1.	Визия.....	34
2.	Мисия.....	35
IV.	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ. МЕРКИ.....	35
	Стратегическа цел.....	35

Оперативна цел 1: Създаване на условия за подобряване качеството на предучилищното и училищното образование в община Разград.....35

Мярка 1: Административна и финансова устойчивост на образователната система.....35

Мярка 2: Осигуряване възможности за постоянна продължаваща квалификация на педагогическите кадри съобразно динамично променящата се среда.....35

Мярка 3: Повишаване привлекателността на учителската професия за привличане на повече млади педагогически кадри в образователната система.....35

Мярка 4: Внедряване на актуални и нови информационно-комуникационни технологии /ИКТ/ в обучението. Стимулиране и популяризиране на иновативни практики чрез въвеждане в учебния процес на нови ИКТ методи и форми на обучение.....35

Мярка 5: Кариерна ориентация и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти..... 35

Оперативна цел 2: Равен достъп за всяко дете/ученик до ефективно образование и възможности за личностно развитие чрез оптимизация на мрежата от училища, детски градини и ЦПЛР. Предотвратяване риска от преждевременно напускане и осигуряване на пълен обхват на децата.....35

Мярка 1: Оптимизиране и преструктуриране на мрежата от институции в системата на

предучилищното и училищното образование.....	35
Мярка 2: Постигане максимален обхват на децата и учениците в детските градини и училищата.....	35
Мярка 3: Превантивни дейности за привличане и задържане на застрашените от отпадане деца и ученици. Повишаване грамотността сред младите хора.....	35
Оперативна цел 3: Обновяване и модернизиране на материално-техническата база на училища, детски градини и ЦПЛР за осигуряване на максимално добри условия за учене....	36
Мярка 1: Ежегодна поддръжка на състоянието на сградния фонд на детските градини, училищата и ЦПЛР в общината.....	36
Мярка 2: Допълнителна подкрепа на деца със СОП чрез изграждане на достъпна архитектурна среда.....	36
Мярка 3: Позитивна подкрепяща среда за децата и учениците посредством създаване на условия за обучение, спорт и отдих чрез благоустрояване на дворни пространства, детски площадки, физкултурни салони, специализирани кабинети по предмети.....	36
Оперативна цел 4: Оказване подкрепа на младите хора чрез развиване на разнообразни форми за личностно развитие, насърчаване на интереса им към „учене през целия живот”. Ангажиране свободното време на подрастващите.....	36
Мярка 1: Развиване на извънкласни и извънучилищни форми в образователните институции, центровете за подкрепа за личностно развитие /ЦПЛР/, културните институции и спортните клубове в сферата на науката и технологиите, спорта и изкуствата. Инициране на дейности за ангажиране на учениците през ваканционните дни и подкрепа за даровити деца в община Разград.....	36
Мярка 2: Нов образователен подход в обучението за гъвкава и адаптивна образователна система, формираща нагласа за „учене през целия живот” чрез всичките му форми – формално и неформално обучение и самостоятелно учене.....	36
Оперативна цел 5: Обезпечаване на сигурността и опазване здравето на децата.....	36
Мярка 1: Обезпечаване на медицинското обслужване в училища и детски градини през цялата учебна година - осигуряване на здравни специалисти, оборудване на здравни кабинети.....	36
Мярка 2: Превенция на заболявания и рисково поведение сред младите хора.....	36
Мярка 3: Обезпечаване на сигурността в образователните институции.....	36
V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ИНДИКАТОРИ. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ.....	36
VI. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА.....	43
VII. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	44

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Стратегия за развитие на предучилищното и училищното образование в община Разград обхваща периода 2020 – 2024 г. В съответствие с принципа за приемственост, стратегията се явява като продължение на предходни стратегии и програми. Тя е резултат от предварителен анализ на състоянието на основните показатели на общинската образователна система и постигнатото до момента. Предназначението на стратегията е да анализира и обобщи проблемите в системата на предучилищното и училищното образование в общината, да определи насоките за нейното реформиране и развитие през периода 2020 – 2024 г. при прилагане разпоредбите на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО).

Основната цел на настоящата Стратегия за развитие на предучилищното и училищното образование в община Разград за периода 2020 – 2024 година е да изгради съвременна визия за развитието на образованието в общината.

Стратегията съдържа конкретни цели и мерки за тяхното реализиране, като се ангажират отговорните за това институции, области за въздействие, приоритетни дейности и измерими индикатори за успех, които съответстват на нуждите и възможностите на местните власти, население и бизнес. Тя може успешно да бъде надградена в няколко посоки – равен достъп до качествено образование в условията на все по-голяма дигитализация, обхват в образованието на децата, учениците и младите хора, реализация на завършващите гимназиален етап ученици, подобряване на конкретните образователни резултати и цялостно увеличаване на подготовката и качеството на човешкия потенциал в община Разград.

Стратегията за периода 2020-2024 година е разработена въз основа на Закона за предучилищното и училищно образование и други стратегически и нормативни документи на Европейския съюз, Република България и Община Разград, като:

- Стратегия „Европа 2020“;
- Национална програма за развитие: България 2020;
- Национална стратегия за детето 2008 - 2018 г.;
- Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012 - 2020);
- Национална стратегия за учене през целия живот 2014 - 2020 г.;
- Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014 – 2020);
- Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 г. – 2020);
- Стратегия за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България (2014 - 2020 г.);
- Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства 2015-2020 г.;
- Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри 2014 – 2020 г.;
- Закон за професионалното образование и обучение;
- Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в РБ 2012 – 2020;
- Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в Р. България за периода 2015 - 2020 г.;
- Общински план за развитие на община Разград 2014 - 2020.;
- Общинска стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Разград (2019 г. – 2020 г.);
- Програма за развитие на предучилищното и училищното образование в община

II. АНАЛИЗ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА В ОБЩИНА РАЗГРАД

1. Население и демографска структура на община Разград

Община Разград се намира в централната част на Североизточна България в източната част на Дунавската хълмиста равнина. Разград е естествен кръстопът на важни пътни артерии, свързващи Централна Европа с Черноморието и Азия. През административния център на общината минават първокласният път Русе - Варна и железопътна линия, която е важна връзка между пристанището на река Дунав в гр. Русе и черноморското пристанище в гр. Варна. Общинският център град Разград е разположен по протежение на река Бели Лом и по северния склон на Разградските височини. Географското разположение в съчетание с благоприятните природни и климатични условия обуславят ролята на Разград като административен и културен център от древността до днес.

Селищната мрежа в Община Разград включва 22 населени места, в т.ч. 1 град и 21 села.

Град Разград е областен и общински административен, важен икономически и културен център. Община Разград граничи с общините Кубрат, Завет, Исперих, Самуил, Лозница, Попово, Цар Калоян и Ветово. Сред съседните общини Община Разград заема първо място по население, а по територия е на второ място след Община Попово.

В Таблица 1 и Таблица 2 са показани (по данни на Националния статистически институт) демографските показатели за населението в община Разград към 31.12.2017 г. и 31.12.2018 г.

Таблица 1

НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2017 Г. ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

(Брой)

Области Общини	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Разград	46 944	22 415	24 529	30 921	14 563	16 358	16 023	7 852	8 171

Таблица 2

НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2018 Г. ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

(Брой)

Области Общини	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Разград	46 495	22 217	24 278	30 575	14 399	16 176	15 920	7 818	8 102

Таблица 3

НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2019 Г. ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

(Брой)

Области Общини	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Разград	45 936	21 931	24 005	30 173	14 194	15 979	15 763	7 737	8 026

Сравнителният анализ показва, че населението в общината продължава да намалява. Протича процес на обезлюдяване на малките населени места и намаляване на хората в

трудоспособна възраст, а оттам и намаляване на броя на децата, живеещи на територията на общината. Намалението на населението като цяло и на това в трудоспособна възраст, което води респективно и до намаление на броя на децата, се дължи на емиграционните и миграционните процеси към други населени места в страната.

Положителен факт е нарастването на живородените деца през 2018 г., видно от Таблица 3. Според данни на Националния статистически институт, през 2017 г. се забелязва спад на живородените деца в община Разград в сравнение с предходните години, но през 2018 г. броят им е по-голям (с 45 повече от 2017 г.). По данни на НСИ през посочените години естественият прираст на населението в общината е трайно отрицателен. Таблица 4.

Таблица 3: Живородени по данни на Националния статистически институт за периода (2013-2018 г.)

Живородени деца за 2013 г. (общ брой)	382
Живородени деца за 2014 г. (общ брой)	418
Живородени деца за 2015 г. (общ брой)	388
Живородени деца за 2016 г. (общ брой)	378
Живородени деца за 2017 г. (общ брой)	351
Живородени деца за 2018 г. (общ брой)	396

Таблица 4: Коефициент на естествен прираст

Коефициент на естествен прираст (на 1 000 души от населението) – %о в област Разград	2014г.	2015г.	2016г.	2017г.	2018г.
	-7.6	-8.3	-8.2	-9.3	-8.7

Механичният прираст на населението е все още отрицателен, макар че през 2018 г. показателите за механичното движение на населението в община Разград са по-добри в сравнение с 2017 г. (Таблица 4). Все още немалка част от гражданите с постоянен адрес в общината живеят в други населени места. Причината за това са ограничените възможности за професионална реализация на млади специалисти с висше образование. Това само по себе си допълнително засилва миграционните нагласи на млади семейства от слабо населени места, които искат да осигурят добро образование за децата си, което от своя страна засилва процеса на обезлюдяване.

Таблица 4: Механично движение на населението през 2017 и 2018г.

(Брой)

Области	Заселени			Изселени			Механичен прираст			
	Общини	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Разград 2017 г.		985	428	557	1157	545	612	-172	-117	-55
Разград 2018 г.		1068	479	589	1145	494	651	-77	-15	-62

Така представените демографски процеси в община Разград водят до намаляване броя на живеещите на територията на общината деца и ученици. Намаляването на броя на децата в предучилищна и училищна възраст води до реорганизация на групите, паралелките и педагогическия състав, което налага оптимизиране на структурата на образователните институции, но при изключителна прецизност, за да се минимизира негативното влияние и да се осигури равен достъп до качествено образование на всички деца и ученици.

Учениците от по-малките населени места пътуват всекидневно до училищата в общинския център.

Трайна тенденция в национален мащаб, която се проектира и в община Разград, е повишаване на средната възраст на педагогическия персонал в институциите от предучилищното и училищното образование и поэтапното пенсиониране на значителна част от учителите. Същевременно е нисък процентът на младите специалисти, които започват работа в образователните институции.

Изводът от гореизложените данни е, че е нужно предприемане на комплексни мерки за намаляване на негативните демографски тенденции и отрицателното им влияние върху образователната система в общината.

1.3. Образователна структура на населението

На база направено преброяване от НСИ през 2011 година в Община Разград е установено, че 19,4% от трудоспособното население са висшисти - т. е. 8348 души. Със средно образование са 45% от трудоспособното население или 19 415 души. Със основно образование са 25,5%, а с начално образование – 7%. Неграмотните на територията на Общината представляват 5,6% от населението, като този процент е висок в сравнение с наблюдаваното явление в национален мащаб – 1,7%.

Населението на община Разград се е самоопределило по следния начин – 65% българи, от турския етнос – 30%, роми – 3% и други – 2%.

Прегледът по степен на завършено образование и етническа група показва високо ниво на необразованост при ромите в сравнение с другите жители на общината:

21% - от гражданите от ромската етническа група са неграмотни, 8% от турците и 3,4% от българите.

По степен на образование най-висок е процентът на ромите с начално образование - 26.1%; с основно – 45,2%, средно – 6,5% и само 0.58% с висше /8 човека/; при турците процентът на завършилите висше образование е 7,6%, а при българите висшистите са 25,2%.

Към 2011 г. най-образовани са жителите на община Разград, където всеки пети (18,4%) е с висше образование.

Данните потвърждават, че основната цел на екипите на детските градини, училищата, общинската администрация и неправителствените организации трябва да остане максималното обхващане на подлежащите от пет/четири/ годишна възраст в детска градина и училище. Всички заинтересовани страни се обединяват и около необходимостта от задържането на децата и учениците в училище и постигането на степен на образование, която да гарантира професионална активност и социално включване.

2. Структура на образователните институции в община Разград

Анализът има за цел постигане на една широкообхватна оценка на факторите, които са от значение за развитието на общинската образователна структура и описание на въздействието на тези фактори, които се отразяват върху нейното развитие.

Община Разград разполага с детски градини и училища с необходимия капацитет да се обхванат всички живущи в общината деца в предучилищна и училищна възраст. През учебната 2019/2020 година на територията на община Разград функционират 20 детски градини, които са на целодневно обучение, като 10 от тях са в гр. Разград; 21 училища, от които 16 са общински (*Таблица 5*). От 16-те общински училища 11 (единадесет) са основни, като 5 (пет) са в гр. Разград и 6 (шест) - в други населени места на общината. Средните общински училища са 5 (пет): ПППЧЕ „Екзарх Йосиф”, ППМГ „Акад. Н. Обрешков”, Спортно

училище, СУ „Христо Ботев” и ПГССХВТ „Ангел Кънчев”. В община Разград функционират 5 (пет) държавни професионални гимназии - ПГХТБТ „М. Кюри“, НПТГ „Ш. Петъофи“, ПГТС „Хр. Смирненски“, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина“ и ПГИ „Р. Шуман“. Всички професионални гимназии подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, електрониката, компютърните и информационните технологии, програмирането, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, облекло и дизайн, транспорт и строителство, по икономически дисциплини.

Таблица 5: Структура на мрежата от училища и детски градини на територията на община Разград през 2019 г.

16 Общински училища					5 Държавни училища	Общински детски градини
11 основни училища	2 профилирани гимназии	1 средно училище	1 спортно училище	1 професионална гимназия	5 професионални гимназии	20

За развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта се предлагат извънкласни дейности в три центъра за подкрепа за личностно развитие: ЦПЛР-Център за работа с деца, ЦПЛР-Център за ученическо, техническо и научно творчество и ЦПЛР-Ученическа спортна школа.

За учениците от други общини, предпочели средните училища на община Разград, се предлагат добри условия за живот и възпитание в центъра за подкрепа за личностно развитие - Ученическо общежитие, с капацитет 500 места.

В община Разград функционира и Регионален център за подкрепа на приобщаващото образование, който осигурява специализирана допълнителна подкрепа на децата със СОП, както и спомага процеса на приобщаването им в училище.

В образователната инфраструктура на община Разград достойно място заема Филиал - Разград към Русенския университет „Ангел Кънчев”. Това е единственото висше училище в Северна България, което подготвя специалисти за химическата, парфюмерийно-козметичната, силикатната, фармацевтичната, хранително-вкусовата и биотехнологичната промишленост.

2.1. Предучилищно образование

През учебната 2019/2020 година на територията на община Разград функционират 20 (двадесет) детски градини, в които като институции от системата на предучилищното и училищното образование, се отглеждат, възпитават, социализират и обучават деца от 2-годишна възраст до постъпването им в I клас в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование в ЗПУО. Десет от детските градини се намират в селата на община Разград, десет детски градини са в град Разград. От общо 22-те населени места в община Разград в единадесет няма детски градини (в с. Радинград, с. Черковна, с. Просторно, с. Пороище, с. Ушинци и с. Побит камък, с. Недоклан и с. Балкански, с. Дряновец, с. Липник, с. Осенец).

В град Разград функционират две общински детски ясли с утвърдени традиции в отглеждането и възпитанието на деца до 3 годишна възраст - Детска ясла „Звездици” и Детска ясла „Слънчево детство”. Съществуват и 3 яслени групи, които са разкрити към ДГ № 6 „Шестте ястребинчета”, гр. Разград; ДГ № 11 „Детелина”, гр. Разград и ДГ „Осми март”, с.

Дянково с основна задача подпомагане на семействата при отглеждане и възпитание на децата в ранна детска възраст.

Освен подготвителни целодневни групи в детските градини, подготвителна целодневна група в училище има в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, а полудневна подготвителна група – в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, село Ясеновец.

Общинските детски градини са на целодневна организация на задължителното предучилищно образование, разполагат с добра материално-техническа база, педагогически кадри и помощен персонал с опит и необходимата квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание и обучение на децата.

В детските градини се осигурява равен достъп на всички деца до качествено образование в съответствие с европейските изисквания и стандарти. Гарантиран е достъпа до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, създадени са условия за овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности.

В детските градини се предлага образование, отговарящо на индивидуалните потребности и способности на всяко дете, както и разнообразни допълнителни педагогически дейности – ранно чуждоезиково обучение, занимания по различните видове изкуства, танци, спорт и туризъм.

Изпълнението на дейностите по създадения с решение на МС Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст създава предпоставки децата в задължителна предучилищна възраст да посещават детските градини в общината.

Броят и капацитетът на детските градини в общината и териториалното им разпределение, както и педагогическият и непедagogическият персонал в тях, са функция от броя на децата от 2 до 6-годишна възраст. Към 01.12.2019 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) в детските градини и училища се отглеждат, възпитават и обучават 1619 деца, от които 1542 деца са в 68 целодневни групи в детските градини, 9 деца - в 1 целодневна група в ОУ „Ив. С. Тургенев“, гр. Разград, 22 деца - в 1 полудневна група в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, 55 деца – в 3 яслени групи към детски градини, а 746 деца са в предучилищна възраст. Към стартирането на учебната 2019/2020 година в община Разград съществува една детска градина, отговаряща на критериите за средищни детски градини – ДГ № 4 „Митко Палаузов“, гр. Разград. На територията на общината няма детски градини, отговарящи на критериите за защитени детски градини.

Отчитайки броя на децата, наличният капацитет на детските градини, обхватът на децата, както и наличната база са достатъчни за пълното обхващане на децата в детските градини. Капацитетът на детските градини на делегиран бюджет към 31.12.2019 г. е отразен в *Таблица 6*, а броят на децата в тях по данни на НЕИСПУО - в *Таблица 7*:

Таблица 6: Капацитетът на детските градини на делегиран бюджет по данни на директорите на детски градини

	Детски градини на делегиран бюджет	Занимални	Групи
1	ДГ №2 "Лудогорче" гр.Разград	6	6
2	ДГ №3 "Приказка" гр.Разград	6	5
3	ДГ №4 "М. Палаузов" гр.Разград	6	6
4	ДГ №5 "Незабравка" гр.Разград	5	4

5	ДГ №6 "Шестте ястребинчета" гр.Разград	9	6
6	ДГ №7 "Васил Левски" гр.Разград	4	4
7	ДГ №8 "Райна Княгиня" гр.Разград	7	3
8	ДГ №11 "Детелина" гр.Разград	8	4
9	ДГ №12 "Зорница" гр.Разград	8	7
10	ДГ №14 "Славейче" гр.Разград	7	7
11	ДГ „Осми март” с. Дянково	6	4
12	ДГ №2 “Дора Габе” с. Ясеновец	4	2
	Общо:	76	58

Таблица 7: Брой деца в детски градини (по години) по данни на НЕИСПУО

Учебна година	Брой деца			Брой групи			Средна пълн. в група	Численост на персонала		
	общо	град	села	общо	град	села		общо	град	села
2015/2016	1752	1352	400	78	59	19	22.46	343	258	85
2016/2017	1675	1317	358	75	57	18	22.33	331	250	81
2017/2018	1648	1304	344	75	57	18	21.97	324	244	80
2018/2019	1624	1289	335	71	54	17	22.87	310	239	71
2019/2020	1583	1279	304	70	54	16	22.61	301	235	66
Разлика 2015/2016 2019/2020	-169	-73	-96	-8	-5	-3		-42	-23	-19

Статистиката /Таблица 7/ отразява влиянието на демографските, социалните и икономическите фактори върху намаляване броя на децата в предучилищна възраст и необходимостта от редуциране на броя на детските градини през годините – от 24 градини през 2013 г., до 20 през 2019 г.

➤ **Професионална квалификация на детските учители**

Педагогическите екипи в системата на предучилищното образование имат нормативно установено изискване да повишават квалификацията си всяка година, съгласно Наредба №15 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти, в сила от 02.08.2019 г. Персоналът се квалифицира със средства от бюджета на детската градина и в зависимост от финансовите възможности на образователната институция. Повишаването на квалификацията на педагогическите специалисти се извършва от специализирани обслужващи звена, от висши училища и научни организации, както и от обучителни организации, чиито програми за обучение са одобрени от МОН.

Обученията съответстват на държавните нормативни изисквания за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и се провеждат по утвърдени програми. Обученията се базират на научна и учебно-методическа литература, както и на иновативни практики и доказан опит на международни партньори и колеги от образователната общност. Системата за повишаване на квалификация е в постоянен режим на развитие и е насочена към бъдещето.

В детските градини в община Разград се провежда предимно продължаваща квалификация като квалификационните форми са: вътрешни, външни, дистанционни, он-лайн, събрания и работни срещи на колектива. При вътрешноинституционалната квалификация се използват смесени форми: самообразование, обмяна на опит, консултации, интерактивни форми, дискусии, решаване на казуси и съчетание на традиционни и нетрадиционни форми, отговарящи на целите и задачите за квалификация.

В детските градини в община Разград числеността на педагогическия персонал за учебната 2019/2020 година е 151 учители. От тях образователно-квалификационна степен „магистър“ притежават 73 учители, „бакалавър“ – 58 учители, а с „професионален бакалавър“ са 17 учители. С първа професионална квалификационна степен (ПКС) са 7 учители, втора ПКС притежават 21 учители, трета ПКС – 2 учители, четвърта ПКС – 45 учители, а 31 учители са с пета ПКС, общо с ПКС са 106 учители, което е 70% от педагогическите специалисти.

➤ **Възможности за въвеждане на метода „Монтесори“**

Човешкото развитие е продължителен процес, за който е необходимо разбиране и подкрепа. Д-р Монтесори нарича своя подход “психолого-педагогика” – педагогика, която се основава на психологическите характеристики на децата, които се променят периодично.

Философията на Мария Монтесори поставя детето на първо място. Според нея децата трябва да се учат сами и да се развиват сами. Методът на Монтесори дава възможност на всяко дете да се развива със собствен темп, съобразно собствените си потребности и възможности, свободно да прави избор, да носи отговорност за действията и решенията си. Методът помага на децата да израснат самостоятелни, толерантни, уверени в собствените си сили и възможности.

През месец октомври 2019 г. директори на училища и директорите на детските градини участваха в организираната от Община Разград работна среща на тема: Обучение по метода „Монтесори“, проведена в гр. Пловдив. След запознаване със спецификите на възпитание и обучение, директорите категорично заявиха, че биха въвели метода на Монтесори в образователните институции, но за да се осъществи тази цел, е необходима много добра методическа подготовка на педагогическия и непедагогическия персонал, обзавеждане и дидактическото оборудване, отговарящи на средата Монтесори.

За въвеждането на Монтесори педагогика в една детска градина на община Разград за периода 2020-2024 г. е предвидено провеждането на допълнителни квалификационни курсове за педагогически специалисти и непедагогически персонал, както и финансиране от Община Разград за обзавеждане и дидактическото оборудване на една Монтесори група. Предвидени са дейности за подкрепа и контрол на педагогическите специалисти, преминали обучение за Монтесори педагогика – осигуряване на супервизия на специалистите, прилагащи Монтесори педагогика.

2.2. Училищно образование

През 2019/2020 учебна година в община Разград училищата са общо 21 на брой и се разпределят по следния начин:

Общински училища

- 15 неспециализирани училища, от които:
 - 11 основни училища (5 в град Разград и 6 в общинските села - Ясеновец, Дянково, Раковски, Стражец, Киченица и Осенец) - ОУ „Васил Левски”, ОУ „Никола Икономов”, ОУ „Н. Й. Вапцаров”, ОУ „Отец Паисий”, ОУ „Ив. С. Тургенев”, ОУ „Елин Пелин”, с. Стражец, ОУ „Д-р П. Берон”, с. Осенец, ОУ „Г. С. Раковски”, с. Раковски, ОУ „Отец Паисий”, с. Дянково, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”, с. Ясеновец, ОУ „Кирил и Методий”, с. Киченица;
 - 1 средно училище – Средно училище „Христо Ботев”;

- 2 профилирани гимназии - ППМГ „Акад. Никола Обрешков”, ПППЧЕ „Екзарх Йосиф”;
- 1 професионална гимназия - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”
- 1 специализирано училище – Спортно училище, гр. Разград.

Държавни училища

- 5 професионални гимназии - НППГ „Шандор Петьофи”, ПГИ „Робер Шуман”, ПГХТБТ „Мария Кюри”, ПГТС „Христо Смирненски”, ПГО „Станка Николица Спасо-Еленина”.

➤ **Иновативни училища**

С РМС № 479 от 05.08.2019 г. в Списъка на иновативните училища в страната за учебната 2019/2020 година са включени като иновативни 7 (седем) училища в община Разград: ОУ „Васил Левски“, ОУ „Иван С. Тургенев“, ОУ „Отец Паисий”, ПГХТБТ „Мария Кюри“, ПППЧЕ „Екзарх Йосиф“, НППГ „Шандор Петьофи” и СУ „Христо Ботев“.

Проектите за иновации на училищата са насочени към разработване и въвеждане на иновативни елементи по отношение на организацията или съдържанието на обучението, организиране по нов или усъвършенстван начин на управлението, обучението и образователната среда, използване на нови методи на преподаване, както и разработване по нов начин на учебно съдържание, учебни програми и учебни планове.

Иновативните процеси, описани в проектите са с продължителност до 4 години и обхващат всички или част от участниците в образователния процес във всяко от седемте училища, като за всяка учебна година са описани конкретно етапите на напредъка и резултатите, които подлежат на мониторинг.

- ОУ „Васил Левски“

ОУ „Васил Левски“ от началото на учебната 2017/2018 година работи по програма, свързана с въвеждане на метода за креативно решаване на проблеми „Дизайн мислене“. Иновацията е въведена в рамките на четири учебни години, в три последователни етапа:

1. Въвеждане на метода посредством проектно-базирано обучение с проекти, разработени на негова основа; подпомагане на уменията на преподавателите за ръководене на проекти в първи и втори клас.

2. Усъвършенстване на уменията на преподавателите за създаване и прилагане на дизайн предизвикателства в учебната програма и представяне на учебния материал чрез обучения по дизайн мислене.

3. Пренасяне на методологията в разнообразни аспекти на училищния живот (взаимодействие между учителите, връзка с ученици и родители, управление на училищната програма и администрация) чрез обучения на административния персонал.

Тя се осъществява чрез проектно-базирано обучение, основано върху предварително разработени сценарии, наречени мисии. В тях са включени всички необходими презентационни и работни материали, с помощта на които децата трябва да търсят и откриват начини за креативно решаване на проблеми. Педагозите работят в сътрудничество с екипа на сдружението Red Paper Plane, автори на иновативната програма за проектно-базирано обучение "Дизайн шампиони".

- ОУ „Иван С. Тургенев“

За ОУ „Иван С. Тургенев“ учебната 2017/2018 година бе посветена на Еразъм + под наслов „Кръгла маса /Камелот/ и рицарите на крал Артур“. През учебната 2018/2019 година в часовете по занимания по интереси, учениците от ОУ „Иван С. Тургенев“ се пренесоха в периода XII - XIII в. от българската история. В реализирания проект „И се възвисиха Асеновци“ учениците представиха значими събития от българската история по един нетрадиционен и интересен начин. Друга тематична област бе свързана с проектната цел за запазване на българските традиции и обичаи чрез запознаване и представяне на обреди и

традиции от народния календар - Коледа, Сирни заговезни, Лазаровден, Цветница, Великден и обичаите, свързани с тях.

През учебната 2019/2020 година ОУ „Иван С. Тургенев“ създаде проект „Интерактивно капанско село“, чиято цел е да апробира модел за патриотично и нравствено възпитание, добродетели и ценности, национална идентичност и самочувствие на всички нива в българската общност. На територията на училището се обособи автентично капанско село за съхранение на фолклорната капанска общност – място за образование, забавление, спорт и отдих. Ролята на формираното единство в общността е демонстрация на съхраненото фолклорно наследство на една изчезваща група българи в региона- капанци.

- ОУ „Отец Паисий”

ОУ „Отец Паисий” се нарежда сред иновативните училища в страната чрез реализиране на иновативна система за обучение по математика, посветена на развитието на потенциала на всяко дете - JUMP Math. Основен партньор на проекта е фондация „Америка за България“. JUMP Math се основава на най-новите изследвания от областта на когнитивната наука и най-добрите програми за преподаване на математика от цял свят като предлага уникална комбинация от задълбоченост, внимателно надграждане, постоянно оценяване, и разнообразие от подходи в преподаването. Основната цел на иновативната система е да помогне на децата да бъдат успешни по математика и да учат математика с удоволствие. Специално подбраните задачи се предлагат стъпка по стъпка – така, че всяко дете да може да ги разбере и да придобие увереност за следващия етап. Създадената положителна нагласа и мотивация на учениците носи резултати, които са над максималните изисквания на българската образователната система. По този начин се повишават шансовете им за успех, намаляват се социално-икономическите разлики и се дава реална възможност за развитие на всички деца.

- ПГХТБТ „Мария Кюри“

Иновацията „Сътрудничеството – ключ към професията“, реализирана от ПГХТБТ „Мария Кюри“ е свързана с организацията на професионалното образование, като учебния процес с учениците от 11 и 12 клас е изнесен на територията на фирмата-партньор „Биовет“ АД – клон Разград. Идеята е да се заличат границите между отделните учебни предмети и учениците да усвояват комплексно знанията, необходими им като средни изпълнителски кадри в областта на химичните технологии и биотехнологиите, да формират умения за цялостно възприемане на производствените процеси с отговорност за качеството на крайния продукт. Продължителността на проекта е от учебната 2017/2018 г. до учебната 2020/2021 г.вкл. С реализацията му ще се отговори в по-голяма степен на потребностите на бизнеса и пазара. Ще се подобри и качеството на предлаганото професионално образование в гимназията. Професионално учебната общност ще има възможност за реализация на нови идеи, за споделяне на знания и преподавателски стратегии с цел повишаване постиженията на учениците.

- ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“

Иновативният проект на ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ е свързан с използване на новите методи на преподаване. Нестандартните подходи се прилагат в три посоки – нов или усъвършенстван начин на управлението на училището, промени в учебния план и нови учебни предмети, програми и планове, съчетани с модерни методи на преподаване. Иновациите съдържат форми на работа, чиято цел е да засилят интереса на учениците към ученето, да им помогнат по-лесно да усвояват знания и да развиват своите таланти.

- НПТГ „Шандор Петьофи”

Като иновативно училище в НПТГ „Шандор Петьофи” се извършва подбор и внедряване на софтуерна платформа за разработване на електронно учебно съдържание. Платформата има възможности за създаването на интерактивни, мобилни и виртуални обучения. Внедряването ѝ ще направи обучението по учебните предмети привлекателно, интересно и

достъпно по всяко време, не само от учениците, но и от родителите им. Иновативният план на гимназията развива ключови компетентности в Европейската референтна рамка: дигитална компетентност, умения за учене, общуване на чужди езици. Той е свързан и с подобряване качеството на образованието и въвеждане на система за продължаваща квалификация и кариерно развитие на педагогическите специалисти.

- СУ „Христо Ботев“

Целта на проекта „Когато се сдружат мишката и книжката“, с който СУ „Христо Ботев“ се включва в списъка на иновативните училища в България е да превърне четенето в интересно и желано занимание, което да е част от ежедневието на учениците и успешно да се съчетава с общуването им в социалните мрежи и сърфирането им в интернет. Иновацията противодейства на отлива от четенето и работи за подобряване на базовата и функционална грамотност и интеграцията на учениците от уязвими групи. Като част от проекта е създадена интернет базирана училищна библиотека и компютърна енциклопедия. Дейностите са продължение на училищния проект „Голямото четене на малки, големи и още по-големи“, реализиран през учебната 2015/2016 година и учебната 2016/2017 година.

За учениците, живеещи в населени места, в които няма училища, обучението се осъществява в училищата, които са на най-близко разстояние - **средищни училища**, според действащия ЗПУО. С Решение № 721 на Министерския съвет от 4 декември 2019 г. седем общински училища са включени в Списъка на средищните училища в Р. България за 2019/2020 г. - Средно училище „Христо Ботев“, гр. Разград, ОУ „Отец Паисий“, гр. Разград, ОУ „Никола Икономов“, гр. Разград, ОУ „Васил Левски“, ОУ „Н.Й.Вапцаров“, ОУ „Кирил и Методий“ с. Киченица, ОУ „Д-р П. Берон“ с. Осенец. Защитени училища в община Разград няма.

За децата и за учениците (от I до XII клас включително), които отговарят на условията на чл. 283, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование, както и за пътуващите до средищните училища, Община Разград осигурява **безплатен транспорт**. Организацията на превода е регламентирана в Наредбата за условията и реда за предоставяне на средства за компенсиране на намалените приходи от прилагането на цени за обществени пътнически превози по автомобилния транспорт, предвидени в нормативните актове за определени категории пътници, приета с ПМС № 163 от 29.06.2015 година.

Към началото на учебната 2019/2020 година 898 са пътуващите деца и ученици от детските градини и училищата в община Разград.

Във всички основни училища и СУ „Хр. Ботев“ се осигурява **целодневна организация на учебния ден (Таблица 5)**.

Таблица 5: Брой групи и брой ученици, включени в целодневна организация на учебния ден.

Община	Населено място	Име на училището	ЦОУД през 2017/2018 уч. г.		ЦОУД през 2018/2019 уч. г.		ЦОУД през 2019/2020 уч. г.	
			бр. групи	бр. ученици	бр. групи	бр. ученици	бр. групи	бр. ученици
Разград	Разград	ОУ „Н. Й. Вапцаров“	6	159	7	163	8	189
Разград	Разград	СУ „Христо Ботев“	9	183	8	174	8	168
Разград	Разград	ОУ „Васил Левски“	9	216	14	330	17	385
Разград	Разград	ОУ „Н. Икономов“	14	327	15	365	16	379
Разград	Разград	ОУ „И. С. Тургенев“	10	222	11	236	11	221
Разград	Разград	ОУ „Отец Паисий“	8	163	8	153	8	146
Разград	Осенец	ОУ „Д-р Петър Берон“	2	52	2	42	2	49
Разград	Раковски	ОУ „Г. С. Раковски“	4	102	4	105	4	106
Разград	Дянково	ОУ „Отец Паисий“	3	78	3	73	4	86

Разград	Ясеновец	ОУ „Св. Св. Кирил и Методий”	4	74	3	79	3	74
Разград	Киченица	ОУ „Кирил и Методий”	2	50	1	29	1	30
Разград	Стражец	ОУ „Елин Пелин”	0	0	0	0	0	0
Общо за община Разград:			71	1626	76	1749	82	1833

През учебната 2018/2019 г. в общинските училища са се обучавали 4 517 ученици, разпределени в 196 паралелки. Още 1 512 ученици се обучават в държавните училища на територията на град Разград. Към 01.12.2019 г. по данни от Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО) на територията на общината има 6 188 ученици в дневна, самостоятелна, индивидуална и комбинирана форма на обучение в общинските и държавните училища, от които 4 639 са в общинските училища, разпределени във 197 паралелки. Наблюдава се увеличение на общия брой на учениците през учебната 2019/2020 година в сравнение с учебна 2018/2019 година.

Таблица 6: Брой ученици в 1. – 12. клас по години (по данни на НЕИСПУО)

2017/2018 г. (към 01.12.2017 г.)	2018/2019 г. (към 01.12.2018 г.)	2019/2020 г. (към 01.12.2019 г.)
4 552	4 517	4 606

Въпреки че по-голямата част от учениците от община Разград се обучават в училищата в общинския център, слети и маломерни паралелки има не само в селските училища, но и в училища в града. Мерките, които са предприети от страна на общината, са свързани с поддържането на системата от средишни училища, осигуряване на безплатен транспорт и целодневна организация на учебния ден.

Във връзка с разпоредбите на Наредба №10 за организация на дейностите в предучилищното и училищно образование и Системата за прием на деца в първи клас в общинските училища на територията на град Разград през периода 2020 - 2024 година ще бъде направено райониране съобразно разпределение на децата, подлежащи за 1 клас по постоянен/настоящ адрес на територията на града. Основната цел е постигане добра пълняемост на сформираните паралелки по план-приема за всяко училище и премахване на порочната практика - съществуване на маломерни паралелки в основните училища на град Разград.

Таблица 7: Брой слети и маломерни паралелки – сравнителни данни за учебните 2017/2018, 2018/2019, и 2019/2020 години.

Училища	Общ брой ученици			Брой маломерни паралелки			Брой слети маломерни паралелки		
	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2017/2018	2018/2019	2019/2020
ОУ „Елин Пелин”, с. Стражец	56	56	55	1	4	3	3	3	2
ОУ „Кирил и Методий”, с. Киченица	58	54	51	1	4	4	2	3	3
ОУ „Д-р Петър Берон”, с. Осенец	63	56	53	1	4	4	2	3	3
ОУ „Отец Паисий”, гр. Разград	192	186	171	2	2	2	-	-	-
ОУ „И. С. Тургенев”, гр. Разград	287	289	310	2	1	1	-	-	-
ОУ „Отец Паисий”, с. Дянково	112	97	89	4	4	4	-	1	-

ОУ „Г. С. Раковски”, с. Раковски	118	118	116	3	2	3	-	-	-
ОУ „Св. св. Кирил и Методий”,с. Ясеновец	177	156	172	1	3	2	-	-	-
Спортно училище, гр. Разград	96	-	-	1	-	-	-	-	-
СУ „Хр. Ботев”, гр. Разград	325	-	248	1	-	2	-	-	-
ПГССХВТ „А.Кънчев“, гр. Разград	193	175	170	2	2	3	-	-	-
Общо:	1677	1187	1435	19	26	28	7	10	8

Профилираното образование за 2019/2020 учебна година в община Разград се осъществява в следните профили:

- *Профил: Природни науки, Профил: Математически, Профил: Софтуерни науки и Профил: Икономическо развитие* – в Профилирана природоматематическа гимназия „Акад. Никола Обрешков” с 565 ученици в 23 паралелки /към 01.12.2019 г./;
- *Профил: Чуждоезиков* – в Профилирана гимназия с преподаване на чужди езици „Екзарх Йосиф” с 530 ученици в 20 паралелки /към 01.12.2019 г./.

Двете профилирани гимназии реализират на 100% планирания **план-прием** в предходните и през настоящата 2019/2020 учебна година. Планираният през 2019/2020 учебна година план-прием в двете училища запазва приоритетните – профил „Чуждоезиков” – четири паралелки с прием след VII клас за езиковата гимназия и профили „Природни науки“, „Математически“, „Софтуерни науки“ и „Икономическо развитие“ – четири паралелки с прием след VII клас и една паралелка с прием в V клас в ППМГ.

2.3. Професионално образование

През учебната 2019/2020 година в община Разград функционират 6 професионални гимназии - пет професионални гимназии с държавно финансиране и една – с общинско финансиране. Броят на учениците в професионалните гимназии през 2019/2020 г. е 1 582 ученици, който е по-голям в сравнение с предходната година с 71 ученици.

Професионалните гимназии подготвят специалисти със средно образование в областта на химическата промишленост и биотехнологиите, машиностроенето, информационните технологии, селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, облекло и дизайн, транспорт и строителство, по икономически дисциплини.

Всяка една от шестте професионални гимназии реализира обучение по професии, които са съобразени с областния и общинския план за развитие на икономиката, референциите от работодатели, интересите и желанията на ученици и родители. Взети са под внимание резултатите от мерките по кариерното и професионално ориентиране в основното училище, както и семейната и социална среда на учениците. Посочените фактори са от значение за подпомагане плавния преход от основно към средно образование на младите хора и познаването им минимизира броя на учениците застрашени от отпадане от образователната система без придобита квалификация.

Основните тенденции в развитието на професионалните гимназии в град Разград са свързани с насърчаване сътрудничеството между бизнес и образование, развитие на публично-частното партньорство, модернизирание на образователната система и подготвяне на мотивирани, компетентни и информирани специалисти. В тази връзка в държавния план-прием в общинските гимназии се утвърждават специалности, които да бъдат адекватни на обществено-икономическите_тенденции и потребности на общината. Съвместно с РУО –

Разград, Областна администрация и браншовите организации на територията на общината и областта се формират ежегодно политиките за развитие обусловени от необходимата професионалната компетентност на кадрите за бизнеса.

За повишаване на практическите умения на учениците и подпомагането им в производствената практика, професионалните гимназии провеждат производствена практика на реални работни места, като сключват договори за сътрудничество с предприятия и фирми на територията на общината. За кариерното развитие на своите ученици гимназиите сключват договори и с висши учебни заведения.

С реализирането на професионални паралелки – първа степен ПКС към професионалните гимназии - ПГССХВТ „Ангел Кънчев”, гр. Разград и ПГО „Станка Николица Спасо Еленина”, гр. Разград са утвърдени специалности за обучение на ученици със СОП. РУО – Разград и Община Разград се стремят към създаване на подкрепяща среда за придобиване на професионална квалификация и умения за социална адаптация на деца със специални образователни потребности.

Професионалните гимназии в общината разполагат с подходяща материално-техническа база. Наличните учебни корпуси, работилници и кабинети по съответните професии и специалности осигуряват индивидуални работни места за всички обучавани. Училищните ръководства полагат грижи за опазване, поддържане, актуализиране и развиване на материално-техническата база. Професионалните гимназии разполагат с нужния преподавателски капацитет за специализираната професионална подготовка. Търсят се възможности за оборудване със съвременни учебно-технически средства, с оглед стимулиране на кариерното и професионалното развитие на учителите по професионална подготовка и тяхното задържане в образователната система. Новите образователни технологии и дидактически модели в учебния процес по професионална подготовка, предполагат нов дизайн на учебната среда, стимулиращ личностното развитие на учениците и отговарящ на очакванията и изискванията на дигиталното младо поколение.

Качеството на професионалната подготовка ще повиши привлекателността на професионалното образование, мотивацията за реализиране на трудовия пазар по придобитата квалификация, доверието на бизнеса към реализираната образователна услуга.

Професионалните гимназии осъществяват и задочно обучение, което е стъпка към осигуряване на всеобхватен и гъвкав достъп до образование и обучение с цел овладяване и актуализиране на умения в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот. С тази форма на обучение се цели намаляване на отпадналите от училище ученици, намаляване на безработицата и на несъответствията между квалификацията на кадрите и изискванията на пазара на труда.

Професионалното образование безспорно има своите традиционни достойнства, които следва да бъдат съхранени. Едновременно с това динамичният и високотехнологичен свят поставя нови предизвикателства, което предпоставя развитието на професионалното образование като гъвкава, значима и адаптивна система, отразяваща социално-икономическия профил и състоянието на пазара на труда, вписваща се в общата визия за регионално развитие. Затова през следващия стратегически период 2020 - 2024 г., усилията ще бъдат насочени към синхронизиране на резултатите от професионалната подготовка с очакванията на бизнеса, който има нужда от компетентни кадри, мобилни, с развито икономическо мислене, адекватна езикова подготовка, специфични знания и умения, отговарящи на социално-икономическия профил на пазара на труда.

2.4. Висше образование

Развитието на висшето образование е от съществено значение за икономическото, културното и социалното развитие за района. Функционирането на Филиал - Разград към РУ „Ангел Кънчев”, гр. Русе осигурява на Община Разград научен потенциал за развитие на

бизнеса, привлича млади хора, които са не само потребители на стоки и услуги, но и създават неповторима атмосфера.

Обучението на студенти в Разград датира от 1986 г., когато с Постановление №24 на МС е създаден Техникум над средно образование по биотехнологии. През 1989 г. с Постановление № 52 на МС той се преименува в Институт по химични технологии и биотехнологии. Постановление № 16 на МС от 27.01.1997 г. преобразува ИХТБТ в Технологичен колеж като част от структурата на Русенския университет „Ангел Кънчев“.

От **08.02.2008 г.** с Постановление № 17 на МС Технологичен колеж - Разград е преобразуван във Филиал на Русенския университет „Ангел Кънчев“ за обучение по специалности от **професионални направления**: Химични технологии, биотехнологии, хранителни технологии. Филиал - Разград е част от структурата на Русенски университет "Ангел Кънчев" и е единственото висше училище в Северна България, което подготвя съвременни, квалифицирани и широкопрофилни специалисти за потребностите на биотехнологичната, хранително-вкусовата и химическата промишленост.

Във Филиал - Разград функционират две катедри - "Биотехнологии и хранителни технологии" и "Химия и химични технологии". Завършилите Филиала придобиват образователно-квалификационна степен „бакалавър“ с професионална квалификация - инженер по съответното направление. Те могат да продължат обучението си за образователна степен „магистър“. Придобилите бакалавърска степен могат да продължат обучението си в две магистърски програми: *Фармацевтични и козметични продукти* и *Силикатни материали*.

Потребители на кадри, завършили Филиала в Разград са *Амилум-България АД* Разград, *Антибиотик АД* Разград, *Биовет* Разград АД, *Стинг* АД София (база Разград), *Каолин Сеново АД*, *Хан Аспарух* Исперих АД, *Мегахим* Русе АД, *Лавена* Шумен АД, *Селур фарма* АД Разград, *Семпе 2* ООД Разград, *Винпром Лудогорие* ООД, Разград, *Маклер комерс* ЕООД София (база с. Брестовене), *Амета* холдинг Разград, *Роса* АД Попово и др. фирми с предмет на дейност свързан с професионалните направления на Филиал - Разград.

2.5. Центрове за подкрепа и личностно развитие

В центровете за подкрепа за личностно развитие, които за община Разград са три се осъществява обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. Дейностите и заниманията в ЦПЛР-ЦРД са насочени към развитие на интересите, способностите, талантите и компетентностите на подрастващите. Спортните и спортно-туристическите дейности организират децата в групи към ЦПЛР-УСШ. Областите на науките, технологиите, гражданското образование и кариерно ориентиране привличат младото поколение в групи към ЦПЛР- ЦУТНТ.

3. Човешки ресурси в образователната система на община Разград (кадрова обезпеченост)

Учебният процес в училищата и детските градини на община Разград е кадрово обезпечен със специалисти, отговарящи на изискванията на Наредба № 15 на МОН за статута и професионалното развитие на директорите, учителите и другите педагогически специалисти. През 2017/2018 г. щатът на педагогическия персонал в общинските училища е общо 463, а в детските градини - 160. През учебната 2018/2019 година се забелязва увеличаване броят на педагогическия персонал в общинските училища и детски градини, а през 2019/2020 учебна година значително е намалял.

Промените в броя на децата и на учениците, както и образователните реформи, водят до промени в щата на персонала (*Таблица 10*).

Таблица 10: Численост на персонала в училища и ДГ през 2017/2018 уч. г., 2018/2019 уч. г. и 2019/2020 уч. г.

Учебна година	Общински училища					Детски градини				
	Общ брой ученици	Общ брой паралелки	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Общ брой деца	Общ брой групи	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
2017/2018г.	4 585	211	583	463	120	1648	74	324	160	164
2018/2019г.	4 517	202	602	478	124	1641	71	320	164	156
2019/2020г.	4 606	197	552	437	115	1610	71	299	151	148

Тенденция към намаляване на педагогическия персонал показва в централните за подкрепа за личностно развитие в община Разград (Таблица 11).

Таблица 11: Численост на персонала в ЦПЛР през 2018/2019 уч. г. и 2019/2020 уч. г.

ЦПЛР	2018/2019 г. /Данни към 01.12.2018 г./				2019/2020 г. /Данни към 01.12.2019 г./			
	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал	Общ брой ученици	Общо персонал	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
ЦПЛР - ЦРД	700	12	8	3	684	12	8	3
ЦПЛР - УСШ "Р. Бухтев"	501	12	8	4	501	12	8	4
ЦПЛР - ЦУТНТ	715	18	12	6	598	18	8	8
Общо:	1916	42	28	13	1783	42	24	15

По отношение на квалификациите в последните няколко години се наблюдава интерес на учителите към повишаване на своята професионална квалификация чрез участие в различни обучителни курсове, семинари, външни квалификационни форми на НЦПКПС и департаменти за усъвършенстване на учители, както и организиране на вътрешноквалификационни форми – открити практики и други.

Системата за повишаване на квалификация е в постоянен режим на развитие и е насочена към бъдещето.

Обученията:

- предлагат методология за решаване на актуални проблеми в текущата работа;
- компенсират недостига на научно-методическа и учебно-методическа литература по определена тема;
- задействат процесите на личностно саморазвитие и професионално самоусъвършенстване;
- насочват обучаемите към индивидуална самостоятелна и групово-проектна дейност;
- стимулират формиране и актуализиране на професионален мироглед и убеждения;
- обуславят обратна връзка и идеи от страна на обучаемите.

Системата за обучение и повишаване на квалификацията на педагогическите кадри е основен източник на получаване за педагозите и управленските кадри на нова информация, нови знания и нови навици.

На 04.10.2018 г. Министерството на образованието и науката стартира изпълнението на проект „Квалификация за професионално развитие на педагогическите специалисти“, финансиран по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014 - 2020 г. Конкретен бенефициент на проекта е Министерство на образованието и науката. Регионалните управления на образованието, училищата и детските градини от община Разград участват в техническото и финансово изпълнение на проектните дейности. Проектът ще се изпълнява през три учебни години – 2018/2019 год., 2019/2020 год. и 2020/2021 год. Квалификационната програма е насочена към всички, работещи в системата на предучилищното и училищното образование и обхваща цялата страна. Всеки педагогически специалист може да заяви желанието си за включване в обучение за повишаване на квалификацията му, чрез регистрация в информационната система.

За учебната 2019/2020 година от числеността на педагогическия персонал в училищата на община Разград, с образователно-квалификационна степен „магистър“ са 424 учители, с образователно-квалификационна степен „бакалавър“ – 127 учители, а 22 учители са с образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“. От тях 8 учители притежават първа професионална квалификационна степен (първа ПКС), 96 учители притежават втора ПКС, 37 учители – трета ПКС, 92 учители – четвърта ПКС и 160 учители притежават пета ПКС.

По отношение на възрастовата характеристика се наблюдава **негативната тенденция на повишаване на средната възраст на учителския състав**. Анализът на данните за детските градини и училищата показва, че голяма част от педагогическия персонал е със значителен трудов стаж, като средният процент прослужено време на персонала в ДГ /педагогически и непедagogически/ е 26,30, а за училищата – 25,46.

Прогнозата за следващите няколко години е увеличение на потребностите от млади педагогически специалисти в сферата на предучилищното и училищното образование като се очертава недостиг на специалисти по математика, физика, чужди езици, информационни технологии. Налага се необходимостта от предприемане на мерки от община Разград за привличане на завършващи студенти към учителската професия като възможност за реализация.

4. Състояние на материално-техническата база в образователната система на община Разград

Поддръжката и модернизиранието на материално-техническата база в системата на училищното и предучилищното образование е приоритет в образователната политика на Община Разград, част от Общинския план за развитие на община Разград 2014-2020 г. Наред с текущата поддръжка на сградния фонд, която се прави ежегодно, непрекъснато се осъвременява МТБ с дидактически средства, информационни и комуникационни технологии, като се използват възможностите, предоставени от националните програми на МОН.

Осъществяват се ремонтни дейности на сградния фонд на училищата и детските градини в община Разград (бойдисване, освежаване, саниране, внедряване на мерки за енергийна ефективност, изграждане на нови отоплителни инсталации), предпоставка за промяна дизайн на учебната среда, подобряване условията обучение и труд и създаване на добри условия за качествено обучение и възпитание.

Преди стартирането на учебната 2018/2019 г. са завършени ремонтните дейности в Средно училище „Христо Ботев“ и ППМГ „Акад. Н. Обрешков“, а през 2019 г. в образователните институции в община Разград са извършени по сключен между Община Разград и Управляващия орган на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020

Административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ №BG16RFOP001-1.023-0002-C01 от 29.09.2017 г. за изпълнение на проектно предложение „Ремонт, обновяване на материално-техническата база и мерки за енергийна ефективност в образователните институции на територията на гр. Разград“ строително монтажни работи /СМР/ по:

- реконструкция и обновяване на 6 обекта от образователната инфраструктура - ДГ „Райна Княгиня“, ДГ „Славейче“, ДЯ „Звездици“, ДЯ „Слънчево детство“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ и ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“;
- изграждане на физкултурен салон към ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“;
- обновяване и реконструкция на 5 детски градини - ДГ 4 „Митко Палаузов“, ДГ 6 „Шестте ястребинчета“, ДГ 12 „Зорница“, ДГ 3 „Приказка“ и ДГ 5 „Незабравка“.

Освен изпълнение на строително монтажни работи, в проекта са предвидени доставка и монтаж на оборудване за нуждите на обновените образователни институции по проекта.

Община Разград финансира допълнително извън проекта и ремонтни дейности в ДГ №3 „Приказка“, ДГ №4 „Митко Палаузов“, ДГ №5 „Незабравка“, ДГ №6 „Шестте ястребинчета“ и ДГ №12 „Зорница“.

През 2019 г. в общински детски градини на неделегиран бюджет – ДГ „Гълъбче“, с. Топчии, ДГ „Радост“, с. Мортагоново и ДГ „Здравец“, с. Гецово са извършени ремонтни дейности от Отдел „Образование“ на обща стойност 5 995 лева.

Всички институции в системата на предучилищното и училищното образование поддържат в добро състояние игрищата и дворните си пространства. ОУ „Н. Икономов“ и ОУ „В. Левски“ са награждавани за най-добре поддържани дворни пространства.

Отоплението в образователните институции в община Разград се осъществява чрез използване на природен газ, топлинна енергия, дърва и електроенергия (Таблица 12).

Таблица 12: Вид отопление в училища и детски градини

Училища/ДГ/ ЦПЛР				
	природен газ	топлинна енергия	дърва	ел. енергия
Детски градини	8	4	7	1
Училища	16	0	0	0

По отношение на допълнителната подкрепа на деца със специални образователни потребности за постигане на изискването за достъпна архитектурна среда в 6 училища има изградени рампи – ОУ „Н. Икономов“, СУ „Хр. Ботев“, ОУ „Н. Й. Вапцаров“, ОУ „В. Левски“, ОУ „Ив. С. Тургенев“ и ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, с. Ясеновец, НПТГ „Ш. Петъфи“. В ОУ „Н. Икономов“ и СУ „Хр. Ботев“. Изградени са и санитарни възли за деца със СОП.

Всички училища, детски градини и ЦПЛР се помещават в сграден фонд – публична общинска и държавна собственост. Повечето училища в общината имат достатъчно капацитет по отношение на материалната база.

От учебната 2019/2020 година всички училища, намиращи се на територията на община Разград са на едноменен режим на обучение съобразно изискванията на Министерството на образованието и науката.

Състояние на сградния фонд на ЦПЛР в град Разград

- **ЦПЛР-ЦУТНТ** - Учебно-техническата и материалната база се обновяват периодично, но недостатъчно бързо, не отговаря на бързото темпо в развитие на технологичните процеси и технологиите и потребности на учениците. Наличната дигитална техника е остаряла и недостатъчна и не кореспондира с нуждите на дейностите, които развива центъра. Сградата се отоплява от ТЕЦ, не е обследвана, за да бъде включена в проект за енергийна ефективност. Сградата се състои от 7 кабинета и 2 зали: компютърен кабинет с локална мрежа и достъп до интернет, работилница, кабинети по математика, биология, български език и литература; библиотека, зала за общи мероприятия и конферентна зала.

- **ЦПЛР-ЦРД** се помещава в две бази – подблокови помещения на ул. „Марица” № 7 и на ул. „Грънчарска” № 5.

Състоянието на сградния фонд налага ремонтни дейности и освежаване. Центърът разполага със 7 учебни кабинета и 3 зали, 3 административни кабинета. Учебно-технически средства, с които разполага центъра ежегодно се обновяват. Дейностите на центъра свързани с развитието на талантите и дарбите на децата изискват съвременен прочит на необходимостта от обезпечаване на индивидуалната работа с тези деца и осигуряване на необходимата дидактична среда.

- **ЦПЛР-УСШ „Р. Бухтев”** стопанисва спортна зала «Лудогорец», като в нея са обособени: зала тенис на маса, зала шахмат, фитнес зала. Състоянието на материално техническата база е добро.

- **ЦПЛР-Ученическо общежитие** - Общежитието е ситуирано в 4 блока, като с решение на Общински съвет първите етажи от бл. "А" и бл. „Г" са предоставени за ползване съответно на общинско и областно управление на земеделието и др. общински структури. В приземният етаж на бл. „Г" са обособени класни стаи на ОУ "Н. Й. Вапцаров", Разград. 167 стаи са за постоянно обитаване, 11 са занималните, 2 - кухненски офиси, 3 помещения за помощния персонал, работилница, котелна зала в сутерена на бл. "А", 6 санитарни помещения, три ПРУ, малки складове, с площ до 8 кв. м. Складът под бл. "В" се стопанисва от отдел „Образование" при общината. В занималните са обособени 2 компютърни кабинета, стоматологичен кабинет и др. Извършена е паспортизация на сградата, като условие за включването ѝ към общинските обекти в централната част на града с оглед на бъдещо саниране по програмата за енергийна ефективност.

Във връзка със създаването на сигурна и безопасна среда с оглед ограничаване до минимум проявите на агресия и престъпност сред учениците е въведено видеонаблюдение в училищата и в детските градини, с което се наблюдават входовете, както и територията около тях.

Осигурява се и физическа охрана, която контролира достъпа до сградите на детски градини и училища и се намесва при възникване на ситуации на конфликти или обществено неприемливо поведение. Друга форма за осигуряване на безопасност на сградите е охраната чрез СОТ.

Национална програма "Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в системата на предучилищното и училищното образование" има за цел да стабилизира информационно-комуникационна инфраструктура и да обнови хардуера в компютърните кабинети в училищата. Състоянието на наличната компютърна техника в учебните заведения обуславя необходимостта от обновяване на хардуерната база, внедряване на модерни и иновативни технологии, на терминални решения, доставка на компютри за компютърни кабинети и др., което обезпечава училищното образование за провеждане на модерен и ефективен учебен процес.

През 2019 г. са осигурени средства за дейности по НП «Информационни и комуникационни технологии /ИКТ/ в системата за предучилищното и училищното образование» в размер на **46 980,00 лв.** както следва:

- средства за електронен дневник – 10 800,00 лв.
- средства за интернет свързаност – 5 580,00 лв.
- изграждане /доизграждане на WiFi мрежи – 30 600,00 лв.

5. Финансиране

Усилията на Община Разград са насочени към финансова дисциплина и контрол, прозрачност в управлението на публичните средства за училищата, детските градини и центровете за подкрепа за личностно развитие и установяване на добри управленски практики при финансова децентрализация. Местната политика в тази насока включва ежегодно обсъждане и утвърждаване на формули за разпределяне на средствата по единни разходни стандарти за образователните институции и формиране на бюджетите им, които се публикуват на сайта на Община Разград.

Финансирането на центровете за подкрепа за личностно развитие /ЦПЛР – ЦУТНТ, ЦПЛР – ЦРД, ЦПЛР – УСШ „Р. Бухтев“/ се извършва със средства от държавният бюджет, чрез бюджета на Община Разград, с преходен остатък от държавна дейност, средства от общински приходи, собствени приходи, дарения и спонсорство от физически и юридически лица. До 2018 г. центровете за подкрепа за личностно развитие не са били включвани в национални програми на МОН като възможност за финансиране. През 2020 година ЦПЛР ще имат възможност да кандидатстват в нова национална програма „Предоставяне на съвременни условия за работа на децата и учениците в центровете за подкрепа за личностно развитие“ с общ бюджет на програмата 1 900 000 лева и бенефициенти са ЦПЛР.

Допълнителни финансови средства се получават чрез работа по проекти, чрез дейността на настоятелствата, чрез организирането на благотворителни кампании в подкрепа на талантиливи ученици, както и даване на обекти под наем /в ЦПЛР - ЦУТНТ получените суми от почасово ползване на помещения се внасят като такси по сметката на община Разград/. ЦПЛР - Ученическо общежитие, гр. Разград получава на 100% средствата по ЕРС за ученик, участва в НП „Оптимизация на училищната мрежа“, модул „Оптимизация на вътрешната структура на училищата и самостоятелните общежития“, мярка „Изплащане на обезщетения на персонала. Реализират се собствени приходи само по разписаното в Наредба №14 на Община Разград, за нощувки на лица, ангажирани с мероприятия на общината, свързани с образователни или културни инициативи и ползване на зали за дейности с деца.

6. Обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Общата подкрепа обединява съществуващите видове образователна среда в образователни институции, центрове за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР), вкл. центрове за специална образователна подкрепа, общежития и други, чиято функция е да подпомагат вътрешната структура за разгръщане на диференцирани подходи за посрещане на разнообразието от образователни потребности. В детската градина и в училището, общата подкрепа свързва всички услуги, които представляват базисни грижи за физическото, психичното и социалното благополучие, както и мотивиращи и развиващи интересите дейности.

В програмите за подкрепа на личностното развитие на всички училища в община Разград са разработени мерки за пълноценното включване на ученици със СОП и хронични заболявания в училищната среда. Образователните институции осигуряват условия учениците да получават консултации по всички учебни предмети, включително и учениците в самостоятелна форма. Дейностите за обща и допълнителна подкрепа на всички деца и

ученици, които имат необходимост от такава, се определя като приоритетна във всички детски градини и училища. За това говори интереса на педагозите към повишаване на квалификацията за работа с деца, имащи нужда от допълнителна подкрепа.

Родителите заедно с учителите са основната социална среда за децата. Те са желан от училището партньор, защото имат информация и различна гледна точка за обучението и възпитание на детето, а също така за двете страни е важно училищната среда да е организирана според възрастовите особености и психологическото спокойствие на детето. Родителите получават, но и дават информация и опит, с които помагат на учителите да опознаят по-добре детето. Приоритет в образователната политика на всяко училище и детска градина е полагането на усилия за изграждането на отношения на доверие и взаимна подкрепа с родителите, както и включването им като основен партньор в образователно-възпитателния процес.

Дейности от общата подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1 на ЗПУО, които изискват общинско координиране:

- **кариерно ориентиране**

Кариерното ориентиране и консултиране на учениците на общинско ниво през 2019 г. се осъществяваше приоритетно от ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград по НП „Подкрепа за успех“, Дейност 6.

Осъществени са следните дейности за кариерно ориентиране и консултиране:

1. Предоставяне на услуги по кариерно ориентиране и консултиране на учениците за улесняване на избора им на професия:

- индивидуална и групово работа с учениците от всички степени на училищното образование, включваща подобряване тяхната мотивацията за учене, за професионална реализация и кариерно развитие и търсене на работа;

- предоставяне на актуална информация за организацията и съдържанието на средното и висшето образование, характеристиките на профилите, професиите и специалностите, които се изучават в училищната система, динамиката и потребностите на пазара на труда;

- организиране форуми по кариерно ориентиране, дни на кариерата и други събития на училищно, общинско и областно равнище;

- работа по теми от Програма за кариерно ориентиране , провеждане на дискусии върху тематични филми, изпълнение на интерактивни упражнения, работа с Националния портал за кариерно ориентиране (<http://orientirane.mon.bg>);

- консултиране на ученици относно разкриване на техните интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия, подкрепа за вземане на решения, решаване на външни и вътрешни конфликти и др. ;

- посредничество между ученици, училище и бизнес по проблемите на кариерното ориентиране.

2. Кариерно ориентиране и консултиране на ученици в риск.

3. Информирание на родителите за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация на учениците със специални образователни потребности след VII и X клас.

Броят на учениците, на които са предоставени услуги по кариерно ориентиране е общо 1835 ученици. Общият брой индивидуално консултирани ученици през 2019 г. е 34 ученици, а родители – 10.

За кариерното развитие на учениците, съвместно с РУО - Разград ежегодно се организира форум "Панорама на средното образование".

Кариерното ориентиране на учениците със СОП се извършва от Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЕПЛРДУСОП).

- **осигуряване на общежитие**

За осигуряване на общежитие на учениците от областта в гр. Разград функционира ЦПЛР - УЧЕНИЧЕСКО ОБЩЕЖИТИЕ - гр. Разград. В Общежитието се настаняват ученици

от 5. до 12. клас, които продължават образованието си в гр. Разград. Осъществява следните дейности: подпомага интелектуалното, емоционалното и физическото развитие и социалната адаптация на учениците; подпомага професионалната насоченост и придобиването на компетентности, необходими за успешна реализация; подпомага формирането на нагласи и мотивация за учене; формира отношения на толерантност и уважение; подпомага познаването на националните културни ценности; осъществява консултативна дейност с ученици по различни учебни дисциплини; организира колективни и индивидуални форми на изява на учениците; участва в регионални и национални инициативи.

- **грижа за здравето**

За сигурността и здравето на децата и учениците в детските градини и училищата общината осигурява в рамките на подсигуреното държавно финансиране функционирането на здравни кабинети. Всички здравни кабинети се обслужват от медицински специалисти съгласно Закона за здравето.

Към 31.12.2019 г. на територията на община Разград има разкрити и действащи **36** здравни кабинети – **17** в училищата и **19** в детските градини. Общо **32** квалифицирани медицински специалисти осигуряват медицинското обезпечаване на децата и учениците. Тяхната дейност е насочена предимно към оказване на първа медицинска помощ при спешни случаи, до пристигане на екип от Центъра за спешна медицинска помощ, както и профилактика и промоция на здравето, повишаване на знанията и уменията на децата и учениците за здравословно хранене, здравословен начин на живот, здравословна жизнена среда, превенция на заразните заболявания. Придобиване на знания за половото възпитание и безрисково сексуално поведение, както и пораженията на психоактивните вещества върху здравето.

Основните дейности на медицинските специалисти в училищното и детското здравеопазване към отдел „Здравеопазване“ в Община Разград се изразяват в:

1. Медицинско обслужване за оказване на първа долекарска помощ на децата и учениците до пристигането на специализиран екип на спешна медицинска помощ.
2. Провеждане на профилактични дейности за предотвратяване или ограничаване на рисковите фактори в детските заведения и училищата.
3. Осъществяване контрол върху хигиенното състояние на децата и учениците, помещенията и храната.
4. Участие в изготвянето на дневното и седмично меню в детското заведение и в ученическият стол с цел осигуряване на здравословно хранене на децата и учениците.
5. Извършване на органолептична оценка на качеството на всяко ястие и документиране в книга за дегустация преди разпределянето на храната.
6. Организиране и участие в регионални, национални и международни програми, свързани с профилактика и промоция на здравето на децата и учениците.
7. Организиране и провеждане на програми за здравно образование на децата и учениците.
8. Наблюдение на физическото развитие и определяне на физическата дееспособност на децата и учениците.
9. Участие в подготовката, подбора и провеждането на различни форми на отдих, туризъм и обучение на децата и учениците.
10. Участие в образователното и професионално ориентиране на учениците при преминаване в по-горна степен на обучение.
11. Организиране и провеждане на профилактични и противоепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване разпространението на заразните и паразитни заболявания в детското заведение и училището.
12. Регистриране на здравното и имунизационно състояние на децата и учениците в лична здравно - профилактична карта, въз основа на данните получени от личния лекар на детето и ученика.

- **Хранене**

Храненето на децата в общинските детски градини се осъществява на основание сключени договори между Община Разград и фирми. Организацията на училищното хранене е в правомощията на училищните ръководства. С цел подобряване на качеството и разнообразието на храната общински детски градини и училища участват в проектите на Държавен фонд „Земеделие“ - „Училищен плод“ и програмата „Училищно мляко“.

- **логопедична работа**

Логопедичната работа се осъществява от логопеди от Ресурсен център– за децата и учениците със СОП, както и от логопеди към ЦПЛР – ЦУТНТ, гр. Разград и ОУ“Никола Икономов“, Разград, които оказват логопедична подкрепа на деца с говорни нарушения в общинските детски градини и училищата на територията на общината.

- **поощряване с морални и материални награди**

Община Разград стимулира и подкрепя морално и материално творческите изяви на даровити наши деца чрез приеманите ежегодно от Общински съвет - Разград Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби на Община Разград, както и с учредените награди „Отличник на випуска“ и „Студент на годината“.

- **ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения**

Общата подкрепа, която се оказва в детските градини и училищата за предотвратяване отпадането на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици, отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците. Тя включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат – дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание, занимания по интереси за развитие на способностите и компетенциите и други, които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина, в училището и в ЦПЛР, както и от неспециализиран персонал. В детската градина, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст.

- **квалификацията на педагогическите специалисти** в училищата, детските градини и центрове за подкрепа за личностно развитие е важно условие да стане обучението на децата по-добро и съизмеримо с европейските стандарти.

Политиката на Община Разград в областта на образованието е да се повишат резултатите от управленската и образователно-възпитателната работа в институциите в системата на предучилищното и училищното образование чрез надграждане на знанията, уменията и компетентностите на педагогическите кадри в контекста на учението през целия живот.

С цел повишаване мотивацията на учители и директори и обогатяване на техния професионален опит и умения, с помощта на Община Разград **през 2019 г.** се организира:

- Участие на директори, заместник – директори, училищни психолози, педагогически съветници, учители от училища и детски градини в община Разград, членове на екипи за подкрепа на личностното развитие и служители от отдел „Образование“ в квалификационен курс на тема: „Практически насоки в прилагането на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование“.
- Участие на ресурсни учители, логопеди и психолози от училища и детски градини в община Разград в квалификационен курс на тема: „Стратегии за разпознаване, преподаване и подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности в условията на приобщаваща среда“.

- Участие на учители от всички общински детски градини в обучение за прилагане на скрининг тест за деца на възраст от три години до три години и шест месеца за идентифициране на риск от обучителни затруднения.
- Обучения за финансиста и счетоводители.

За повишаване квалификацията на учителите и тяхното кариерно развитие се организират и други вътрешноучилищни и извънучилищни квалификации на регионално и национално ниво.

Като инструмент за **стимулиране на директори и учители** и популяризиране на положителни практики и модели в образованието в Община Разград е учредена награда „Учител на годината“ и награда „Директор на годината“. С тях ежегодно се отличават учители и директори на детски градини и училища като оценка за техните значими заслуги. Наградите дават добра възможност за популяризирането на добрите практики и за доразвиване и обогатяване прилагането на добри управленски модели.

Мотивирането на заетите в системата на образованието се постига чрез прилагане на система от мерки, каквито са осигурените: достъп до квалификация, удобства на работното място, улеснено придвижване към работното място, грижа и внимание за здравето на всеки човек.

• **Обхват на децата и учениците в образователните институции на територията на община Разград**

Община Разград подпомага, координира и контролира осъществяването на задължителното обучение до 16-годишна възраст в общинските училища и обхвата на децата в подготвителните групи в детските градини и училищата. В съответствие със ЗПУО, разработва координиран подход между социалните и образователните политики за осигуряване обхвата на всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст и осигуряване на граждански контрол при управлението на образователните институции.

Осигуряването на обхвата на децата в задължителна училищна и предучилищна възраст е важен приоритет в образователната политика на Община Разград. Разработени са мерки и дейности за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система, включени в План за действие на Община Разград в изпълнение на Областната стратегия за интегриране на български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация /2014- 2020г./.

Като основна мярка в плана е заложено изграждането на образователна среда, насърчаваща разкриването на потенциала на всяко дете и ученик за личностно развитие, както и неговата успешна реализация и социализация с основна цел - успешно интегриране в образователната система на деца, ученици и младежи от етническите малцинства.

Във връзка със задържането на учениците и превенцията на отпадането от училище, през учебната 2018/2019 година чрез общинско координиране са осъществени дейностите по създадения с решение на МС Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, в резултат на които от екипите за обхват са обходени адресите на 1854 деца и ученици, като е установено, че повечето от тях са в чужбина, а за тези, които са в България - местоживеенето, причините за непосещаване и конкретни мерки за преодоляването им.

За периода м. септември – м. декември 2019 г. в община Разград:

- са осъществени посещения на място – общо – 227 ученици; 192 – деца;
- са записани деца и ученици в ДГ/училища – 10 ученици; 3 деца;
- е установено - деца/ученици заминали в чужбина – 182 ученици; 134 деца;
- са осъществени срещи с родители - 21
- е установено - 1 дете е починало
- е установено - 2 деца имат решение от ТЕЛК.

В резултат на приложените мерки и действия е постигнато:

- Осигуряване на **равен достъп до качествено образование** на всички деца в задължителна предучилищна и училищна възраст;
- Осъществени **превантивни действия спрямо застрашени от отпадане ученици, както и реинтеграция на отпаднали вече от системата ученици** – проекти, открити практики в детските градини, организиране на свободното време на децата - ваканционни дейности, общински инициативи, мероприятия на музеи, читалища и библиотеки и участие на децата в извънкласни дейности – ЦПЛР - ЦРД, ЦПЛР - ЦУТНТ, ЦПЛР - УСШ; обществени възпитатели от Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните участват при идентифициране на семейства и деца в риск и в работата с тях;
- Осигурени организационни предпоставки и условия за **детското и ученическо хранене и за здравното обслужване на децата и учениците**;
- Осъществено взаимодействие между образователни институции, културни институти, читалища, спортни и младежки организации, насочено към откриване на дарованията, присъщи на децата от община Разград, които проявяват интерес към творческа или спортна изява. С повишена чувствителност и внимание професионалистите търсят, установяват и създават условия за развитие и усъвършенстване на дарованията, присъщи на подрастващите да бъдат открити и стимулирани в посока на развитие и утвърждаване.
- Организиран **безплатен транспорт** за децата в задължителна предучилищна възраст и за учениците от населени места, в които няма детска градина или училище;
- Модернизиране и поддръжка на материално-техническата база;
- Обезпечаване с безплатни познавателни книжки, учебници и учебни помагала за децата в подготвителните групи в детските градини и на учениците от I до VII клас в общинските училища;
- Осигуряване на условия за активно спортуване и възпитаване на позитивно отношение към спорта и грижата за здравето и участие в събитията от спортния календар на Община Разград - участия в международни спортни състезания; домакинства на национални състезания; Общински ученически игри, състезания, турнири, спортни празници и спортни предизвикателства;

Едно от предизвикателствата пред младите хора е да опознаят националните, европейските и световни културни традиции и ценности. В това отношение голяма подкрепа им оказва **Регионална библиотека „Проф. Боян Пенев” в град Разград**.

Библиотеката е културна институция. Тя предоставя достъп до информация в книжни тела и в интернет-зали. Освен основната ѝ функция да събира, съхранява и предоставя нужната информация с граждани, тя развива и културна дейност. В тази насока са: представяне на изложби, презентации на различни книги, по повод бележити дати или календарни празници на българина, събития посветени на исторически дати. Библиотеката работи с различни групи от населението: от всички възрасти, занятие, пол и етноконфесионално самосъзнание. Работи още и с хора с увреждания и с уязвими групи население, като важен приоритет в работата ѝ е работата с младите хора, с деца от детските градини и ученици от училищата.

Нова инициатива на библиотеката е Мобилната библиотека, при която част от библиотечните специалисти, като екип отиват на място в класовете на училищата или детските заведения и провеждат уроци по история, етнография, фолклор или гражданско образование.

Регионалната библиотека прави съвместни инициативи и мероприятия с другите културни институции при работа с ученици, а това са: НПО, РИМ.Разград, ТД „Архиви” – Разград, НЧ „Развитие - 1869” и НЧ „Напредък 1901” и др. Обхванати са почти всички детски градини в града и село Стражец, основните училища в града и професионалните гимназии.

Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните е държавно-делегирана дейност към общината, според Закона за БППМН. Работи в 4 самостоятелни стаи с добро оборудване. Подкрепя деца в риск от извършване на противозаконни деяния чрез следните дейности:

- Разглеждане на възпитателни дела спрямо деца-извършители на противозаконни деяния и налагане на възпитателни мерки;
- Индивидуална корекционно-възпитателна работа с проявените деца в продължителен период от време. Извършва се от специалисти –обществени възпитатели;
- Психологически консултации с нуждаещите се деца с прояви или застрашени от такива;
- Превантивни дейности сред училищните общности за просоциално поведение.

Оперативната дейност на Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните се осъществява от щатния секретар, 14 обществени възпитатели /включително двама юристи и един психолог/. Екипът на Комисията работи целенасочено по две основни направления: коригиране поведението и подпомагане развитието на малолетните и непълнолетни правонарушители и организиране и координиране на превантивна дейност сред всички подрастващи от общината.

През 2019 г. Местната комисия е наложила общо 62 възпитателни мерки, като в повечето случаи по целесъобразност е налагана повече от една мярка.

Практиката показва, че за повечето деца провеждането на възпитателното дело има полезен, възпиращ ефект и те не са извършили нови прояви.

Трима консултанти – психолог и двама юристи подпомагат психологически и юридически работата на обществените възпитатели, провеждат консултиране с нуждаещи се деца и родители, насочени от различни институции и по лична заявка. Консултациите се провеждат по график в специален кабинет в комисията и са безплатни за клиентите.

За трета поредна година – 2019 г., Комисията издаде Програмен позитивен календар и го предостави на всички училища. Чрез него по деликатен и естетически издържан начин младите хора се информират за дати и събития, които могат да станат повод за провеждане на полезни и приятни дейности, за общностни преживявания, които да намаляват стреса им и да подобряват общуването и психоклимата в училище. Местната комисия за БППМН в Разград развива и обогатява дейността си за организиране на съвместни инициативи с ученическите превантивни клубове на проектен принцип в училищата на община Разград, като за 2019 година пленарният състав на Комисията одобри 16 представени идеи за превантивни дейности. Превантивните клубове на 10 основни и 6 професионални и профилирани гимназии, със съдействието на административните ръководители на училищата, предложиха свои разнообразни идеи на дейности за превенция на проблемното поведение, агресията и противообществените прояви сред подрастващите.

С цел повишаване възпитателния капацитет на родителската общественост през 2019 г. Комисията, съвместно с ОбСНВ проведе двудневно тренинг-обучение на тема „Комуникационни умения родител-дете,, за представители на Обществени съвети и Училищни настоятелства. През годината Комисията продължи практиката за работа по изграждане на правна култура у младите хора и доверие към правоохранителните институции. В една от съдебните зали на Районния съд съдиите Нели Генчева и Николай Борисов проведоха срещи и дискусии с над 250 ученици.

Съвместните дейности на МКБППМН с 16 училища от Община Разград се провеждат успешно вече трета година. В различна от училищната среда, чрез спорт, изкуство и игри, изложби, конкурси, дискусии, грижи за околната среда и животните, ученици, учители и родители развиваха умения за ненасилствена комуникация и за успешна екипна работа. В тези дейности се включват и учениците с наложена възпитателна мярка. С изпълнението на

инициативите през 2019 г. са постигнати поставени цели – насърчаване на позитивното и искрено общуване, добрите постъпки и малките успехи, повишаване на училищния капацитет за създаване на безопасна среда, лишена от насилие.

Към Община Разград функционира **Общински съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационен център.**

Общинския съвет по наркотични вещества(ОБСНВ) е държавно-делегирана дейност към Община Разград, съгласно Закона за контрол върху наркотичните вещества и прекурсорите. ОБСНВ разработва, приема и координира общински програми за борба срещу разпространението, употребата и злоупотребата с наркотични вещества и има своята роля и отговорност за изпълнението на Националната стратегия и плана за действие към нея на местно равнище. Обединява усилията на институциите и неправителствените организации, при разработване и прилагане на превантивни програми срещу употребата на наркотици.

Превантивно-информационният център (ПИЦ) събира, съхранява и анализира информация на общинско ниво, необходима за осъществяването, координирането и оценяването на програмите за борба срещу употребата и злоупотребата с наркотични вещества. Дейността на ПИЦ е насочена към всички млади хора на територията на общината в училищна възраст. ПИЦ разработва програми за превенция на употребата на наркотични вещества; организира лекции, семинари и дискусии по тези теми с ученици, учители, родители, педагогически съветници и медицински специалисти от училищата; осъществява консултативна дейност с деца/младежи в риск и техните родители; провежда социологически проучвания; поддържа информационна система и база данни; изработва и издава информационни материали за проблемите, свързани с употребата на наркотични вещества – листовки, брошури, плакати и други; организира различни младежки инициативи с превантивна насоченост – конкурси, концерти, спектакли, спортни състезания; осъществява промоция на здравословен начин на живот.

Целта на Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център към него е да насочат усилията си към осъществяване на превантивни дейности сред учащите се в Община Разград. Работата на ОБСНВ и ПИЦ е насочена към реализиране на образователни кампании и изработване на информационни материали, целящи разясняването на видовете психоактивни вещества, вредата и последиците от тяхната употреба. Целта на тези кампании е не само да се повиши информираността на учениците за въздействието на наркотичните вещества, но и да се моделира тяхното здравословно поведение за в бъдеще.

Във връзка с реализиране на дейностите заложи в Плана за работа на Общинския съвет по наркотични вещества и Превантивно-информационния център към него за превенция на употребата и злоупотребата с наркотични вещества за 2019 г. приет с решение №691 по протокол №53 от 26.03.2019 г. през цялата 2019 г. година по график бяха обхванати учениците от 2 до 12 клас на общинските и държавните училища на територията на общината.

• ***Ангажиране на свободното време на децата и младите хора извън училищната среда чрез занимания със спорт, наука и изкуства.***

Добри възможности за пълноценно осмисляне на свободното време на децата и младежите предлагат извънкласните и извънучилищните дейности. Те оказват положително влияние върху тяхното личностно развитие (умения за справяне в нетипични ситуации, общуване с по-широк кръг от хора със сходни интереси, самоутвърждаване, чувство, работа в екип и др.). Включени са максимален брой заинтересовани страни в организиране на свободното време на децата - ваканционни дейности, общински инициативи, мероприятия на музеи, читалища и библиотеки и участие на децата в дейности по интереси в ЦПЛР - ЦРД, ЦУТНТ, УСШ.

За развитие на интересите, способностите, компетентностите и изявата на децата и учениците от община Разград в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта се предлагат извънкласни дейности в три центъра за подкрепа за личностно развитие: ЦПЛР - Център за работа с деца, ЦПЛР - Център за ученическо, техническо и научно творчество и

ЦПЛР - Ученическа спортна школа. През ваканциите в ЦПЛР се изготвят и реализират ваканционни програми с алтернативни занимания за свободното време на децата и учениците.

В Центъра за подкрепа за личностното развитие Ученическа спортна школа „Руси Бухтев“ през учебната 2019/2020 г. са сформирани 40 постоянни групи, които са посещавани от 501 деца и ученици и 10 временно действащи групи – със 123 деца и ученици. Чрез дейностите на ЦПЛР – УСШ се осигурява равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик, равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на обучението в спортната школа, учене на хуманизъм и толерантност.

Извършваните дейности в ЦПЛР – УСШ са :

- организиране и провеждане на общинския кръг от Ученически игри по баскетбол, футбол, бадминтон, тенис на маса, шахмат, лека атлетика и волейбол;

- участие в провеждането на състезания съвместно със спортните клубове на територията на Община Разград.

През учебната 2019/2020 г. в ЦПЛР - ЦРД са сформирани 65 групи, от тях 56 – постоянни и 9 временни ваканционни групи. В групите са се включили 684 деца и ученици, участвали в 69 изяви на регионално, национално и международно ниво – участие в училищни, общински концерти и празници, във фестивали, конкурси и състезания.

В ЦПЛР - ЦУТНТ през учебната 2019/2020 г. функционират 43 постоянно действащи групи с включени 598 деца и ученици в тях и 17 временно действащи групи с включени 220 деца и ученици в тях. В ЦПЛР – ЦУТНТ се реализират образователно-възпитателни инициативи, чрез които се създават условия за изявяване на учениците и се разширява обхватът на дейностите с ученици от община Разград .

Към 01.12.2019 г. в центровете за подкрепа за личностно развитие са обхванати 2126 деца и ученици в общо 175 групи – 139 постоянни групи и 36 временни групи.

Ангажиране с полезни занимания през периода на лятната ваканция предлага инициативата „Еко лято” на Община Разград и ЦУТНТ, гр. Разград, утвърдена като успешна и традиционна за града ни. През лятото на 2019 г. са сформирани 7 временни ваканционни групи, свързани с инициативата, а техните дейности бяха реализирани в продължение на месец и половина. В групите са се включили 115 деца и ученици.

В гр. Разград, освен центровете за подкрепа за личностно развитие, алтернативни форми на извънкласни дейности предлагат Музикална школа „Илия Бърнев”, частни формации към читалищата и спортни клубове, които работят за развиването на творческите заложби и интереси на децата от общината в сферата на спорта, науката и изкуството.

7. Допълнителна подкрепа за личностно развитие – деца със специални образователни потребности и деца от уязвими групи

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва: работа с дете и ученик по конкретен случай; психосоциална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания; осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти; ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици: със специални образователни потребности; деца в риск; деца с изявени дарби; деца с хронични заболявания.

Състояние и предизвикателства пред допълнителната подкрепа за личностно развитие

Осигуряването на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и хронични заболявания и успешното им интегриране с подкрепата на ресурсни учители и други педагогически специалисти се осъществява от детските градини, училищата, центровете за подкрепа за личностно развитие, РУО на МОН и Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦППО), с подкрепата на общината чрез изпълнението на дейности, заложен в Годишния план за изпълнение на общинската стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование. През 2019 г. бе приета Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Разград /2019-2020 г./ и Годишен план на дейностите за подкрепа за личностното развитие на децата и учениците в община Разград за 2019 г. в изпълнение на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в Област Разград.

Единствен за област Разград, в град Разград осъществява дейността си **Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦППО)**, в който се предлагат дейности, свързани с организационно и/или методическо подпомагане, квалификацията на педагогическите специалисти и с провеждане на държавната политика за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

На децата и учениците с увреждания от община Разград е предоставена сигурна и защитена среда, чрез индивидуализирана грижа и подкрепа, в условия близки до семейната среда, осигуряващи по-добро качество на живот и възможност за пълноценно развитие и социално включване. Осъществена е ефективна координация и сътрудничество с институции и социални партньори, работещи по проблемите на децата и детското развитие и сигурност.

Регионален център – Разград и образователните институции в община Разград реализират своята дейност чрез екипи от висококвалифицирани специалисти в областта на специалната педагогика и психология, които със задълбочения си творчески опит и усета към нововъведенията спомагат за успешна социална интеграция на децата и учениците със специални образователни потребности в съвременното общество.

През 2018 г. Регионален център /РЦППО/ – Разград осъществява обща или допълнителната подкрепа на 14 деца и 26 ученици със СОП. Към м. февруари 2019 г. РЦППО – Разград оказва допълнителна подкрепа за личностно развитие на 51 деца и ученици със специални образователни потребности в община Разград, а към м. февруари 2020 г. – на 54 деца и ученици със специални образователни потребности както следва:

клас/група	I група	II група	III група	IV група	I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас	VI клас	VII клас	VIII клас	IX клас	X клас	XI клас	XII клас
за 2018/ 2019 уч. г.	0	2	3	9	1	4	3	5	4	2	11	1	1	1	1	3
за 2019/ 2020 уч. г.	3	3	7	7	3	4	6	2	3	5	2	5	1	1	1	1

заОбщо за 2018/ 2019 уч. г.	14 деца	37 ученици
Общо за 2019/ 2020 уч. г.	20 деца	34 ученици

През 2019 г. и 2020 г. децата и учениците нуждаещи се от допълнителна подкрепа се обучават съвместно със своите връстници, съответно в:

- ✓ 8 детски градини;
- ✓ 4 основни училища;
- ✓ 1 средно училище;
- ✓ 1 спортно училище;
- ✓ 2 професионални гимназии.

Изграден е функциониращ Регионален екип за подкрепа за личностно развитие, извършващ оценка на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа на децата и учениците.

За допълнителната подкрепа на учениците в община Разград РЦПППО – Разград, след направени заявки от директорите на съответните детски градини и училища за 2019 г. е осигурил следните специалисти:

- 5 ресурсни учители;
- 3 психолози;
- 2 логопеди,

а за 2020 г. ресурсните специалисти, осигурени от Регионалния център са:

- 6 ресурсни учители;
- 2 психолози;
- 1 логопед.

И през двете години се забелязва недостиг на ресурсни специалисти за община Разград, като причина за това е, че ресурсните учители трябва да работят в няколко образователни институции поради малкия брой на деца и ученици със СОП в една образователна институция.

Специалистите на РЦПППО – Разград работят с деца с различни видове увреждания. Най-често това са деца с обучителни трудности, психични разстройства в детска и юношеската възраст, генерализирано разстройство на развитието, езиково-говорни нарушения, умствена изостаналост и хиперкинетични разстройства. Нараства броя на децата и учениците с психични разстройства, аутизъм, хиперактивност и разстройство на вниманието.

Социални услуги в подкрепа на личностното развитие на учениците и децата

Към настоящия момент на територията на община Разград функционират центрове за подкрепа за личностно развитие, които предоставят социални услуги за деца и младежи, регламентирани в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО. Това са:

- ❖ Дневен център за деца с увреждания;
- ❖ Комплекс от центрове за настаняване на деца/младежи с увреждания (КЦНДМУ) гр. Разград. В Комплекса са включени:
 - Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания №1 (ЦНСТ) гр. Разград;
 - Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания №2 (ЦНСТ) гр. Разград;

- ❖ Комплекс от центрове за настаняване на деца/младежи без увреждания (КЦНДМ) гр. Разград. В Комплекса са включени:
 - Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания № 1 и № 2 (ЦНСТ) гр. Разград;
 - Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания (ЦНСТ) № 3 гр. Разград;
- ❖ Център за социална рехабилитация и интеграция „Емилиян“ (ЦСРИ), гр. Разград;
- ❖ Център за обществена подкрепа, гр. Разград;
- ❖ Център за работа с деца на улицата /ЦРДУ/ гр. Разград.

8. Основни изводи

В резултат на анализа на образованието в община Разград се налагат изводите:

- Основен проблем в образованието е демографският фактор – намаляване броя на децата в училищна възраст. Той е дефиниран и в Националната програма за развитие на училищното образование;
 - Повишаване на средната възраст на педагогическия персонал в община Разград, породен от непривлекателността на учителската професия за младите хора. С годините това ще изостри нуждата от млади специалисти в сферата на предучилищното и училищното образование, което налага необходимостта от спешни мерки за повишаване на тяхната мотивация;
 - Необходимост от поетапна оптимизация на образователната структура в община Разград с цел гарантиране на равен достъп до качествено образование за всички деца и ученици - обучаване в конкурентна среда, в т.ч. интегрирано обучение на децата от различните етнически групи, квалифицирани педагогически кадри;
 - Необходимост от непрекъснато обновяване и осъвременяване на материално-техническата база на училища и детски градини съобразно съвременните изисквания.
 - Проблем през последните години е пълняемостта на паралелките в училищата по селата. Съществуването на паралелки под определения нормативен минимум и сформирването на маломерни паралелки от два класа не води до желаното качество на образованието;
 - Преодоляването на проблема с обхвата на учениците изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори, свързани с образованието, респективно с личностното и професионалното развитие на децата;
 - Недостиг на добре подготвени специализирани кадри за работа с деца със СОП (специални образователни потребности) в общообразователните училища и детските градини в селата;
 - Ниското качество на образованието води до по-ниски образователни амбиции у повечето деца. Това затваря кръга на неравнопоставеност в образователното развитие и ограничава шансовете на децата от селата за конкурентна реализация на пазара на труда, което е предпоставка за социална изолация.

III. ВИЗИЯ И МИСИЯ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО В ОБЩИНА РАЗГРАД

1. ВИЗИЯ

Създаване на ефективна и устойчива общинска образователна система, отворена за промени и иновации, осигуряваща достъп до качествено образование, възпитание и социализация за постигане на интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете/ученик в съответствие с неговата възраст, потребности, способности и интереси.

Формиране на ключови компетентности у младите хора в община Разград, които допринасят за изграждането на мислещи, можещи и инициативни личности.

2. МИСИЯ

Подпомагане личностното и кариерното развитие на децата и младите хора в община Разград чрез осигуряване на необходимите условия за пълноценна и сигурна среда за обучение и активно социално приобщаване. Подобряване на образователната инфраструктура за гарантиране здравето и сигурността на децата. Осъществяване на контрол върху организацията на дейностите в предучилищното и училищното образование и ефективното използване на човешките и финансови ресурси.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ И ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ. МЕРКИ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ: Устойчива и ефективна образователна система, предлагаща оптималните условия за равен шанс на всички деца и ученици за личностно развитие и достъп до образование и просперитет. Модерна образователна инфраструктура, гарантираща здравето, сигурността и безопасността на децата в общината.

Оперативна цел 1: Създаване на условия за подобряване качеството на предучилищното и училищното образование в община Разград.

Мярка 1: Административна и финансова устойчивост на образователната система.

Мярка 2: Осигуряване възможности за постоянна продължаваща квалификация на педагогическите кадри съобразно динамично променящата се среда.

Мярка 3: Повишаване привлекателността на учителската професия за привличане на повече млади педагогически кадри в образователната система.

Мярка 4: Внедряване на актуални и нови информационно-комуникационни технологии /ИКТ/ в обучението. Стимулиране и популяризиране на иновативни практики чрез въвеждане в учебния процес на нови ИКТ методи и форми на обучение.

Мярка 5: Кариерна ориентация и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти.

Оперативна цел 2: Равен достъп за всяко дете/ученик до ефективно образование и възможности за личностно развитие чрез оптимизация на мрежата от училища, детски градини и ЦПЛР. Предотвратяване риска от преждевременно напускане и осигуряване на пълен обхват на децата.

Мярка 1: Оптимизиране и реструктуриране на мрежата от институции в системата на предучилищното и училищното образование.

Мярка 2: Постигане максимален обхват на децата и учениците в детските градини и училищата.

Мярка 3: Превантивни дейности за привличане и задържане на застрашените от отпадане деца и ученици. Повишаване грамотността сред младите хора.

Оперативна цел 3: Обновяване и модернизиране на материално-техническата база на училища, детски градини и ЦПЛР за осигуряване на максимално добри условия за учене.

Мярка 1: Ежегодна поддръжка на състоянието на сградния фонд на детските градини, училищата и ЦПЛР в общината.

Мярка 2: Допълнителна подкрепа на деца със СОП чрез изграждане на достъпна архитектурна среда.

Мярка 3: Позитивна подкрепяща среда за децата и учениците посредством създаване на условия за обучение, спорт и отдих чрез благоустрояване на дворни пространства, детски площадки, физкултурни салони, специализирани кабинети по предмети.

Оперативна цел 4: Оказване подкрепа на младите хора чрез развиване на разнообразни форми за личностно развитие, насърчаване на интереса им към „учене през целия живот”. Ангажиране свободното време на подрастващите.

Мярка 1: Развиване на извънкласни и извънучилищни форми в образователните институции, центровете за подкрепа за личностно развитие /ЦПЛР/, културните институции и спортните клубове в сферата на науката и технологиите, спорта и изкуствата. Инициране на дейности за ангажиране на учениците през ваканционните дни и подкрепа за даровити деца в община Разград.

Мярка 2: Нов образователен подход в обучението за гъвкава и адаптивна образователна система, формираща нагласа за „учене през целия живот” чрез всичките му форми – формално и неформално обучение и самостоятелно учене.

Оперативна цел 5: Обезпечаване на сигурността и опазване здравето на децата.

Мярка 1: Обезпечаване на медицинското обслужване в училища и детски градини през цялата учебна година - осигуряване на здравни специалисти, оборудване на здравни кабинети.

Мярка 2: Превенция на заболявания и рисково поведение сред младите хора.

Мярка 3: Обезпечаване на сигурността в образователните институции.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ИНДИКАТОРИ. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ.

Оперативна цел 1: Създаване на условия за подобряване качеството на предучилищното и училищното образование в община Разград.		
Мярка 1: Административна и финансова устойчивост на образователната система.		
Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Директорите, счетоводителите и административният персонал притежават достатъчно знания и умения за децентрализирано управление.	Брой директори и административен персонал преминали обучение свързано с децентрализирано управление. Брой наградени директори. Брой осъществени проверки.	Бюджета на училища/ДГ/ЦПЛР, Общински бюджет Проектно финансиране Национални програми

<p>Осъществени тематични проверки и текущ контрол при децентрализирано управление.</p> <p>Признание и поощряване на компетентно и ефективно управление на институциите в системата на образованието.</p>		<p>Общински бюджет</p>
--	--	------------------------

Мярка 2: Осигуряване възможности за постоянна продължаваща квалификация на педагогическите кадри съобразно динамично променящата се среда.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Повишена квалификация на педагогическите кадри и компетенции за прилагане на иновативни методи и подходи на преподаване. Подобро и качествено образование.</p>	<p>Брой учители преминали обучение в различни квалификационни форми.</p>	<p>Бюджета на училища/ДГ/ЦПЛР, Общински бюджет, Национални програми, МОН, Проекти на ЕС и др.</p>

Мярка 3: Повишаване привлекателността на учителската професия за привличане на повече млади педагогически кадри в образователната система.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Регулярно проведени значими обществени мероприятия в областта на образованието, включващо широк кръг от участници. Повишен интерес към професията „учител”, по-висок авторитет и престиж. Създаден добър педагогически екип в образователните институции. Информираност и ангажираност с навременни действия по осигуряването на необходимите кадри.</p>	<p>Брой проведени обществени мероприятия в областта на образованието. Брой подготвени млади педагогически специалисти, назначени в училищата на общината.</p>	<p>МОН, РУО Община Разград, директори на училища, детски градини, ЦПЛР, ВУЗ, Национални програми, Проекти на ЕС и др.</p>

Мярка 4: Внедряване на по-съвременни информационно-комуникационни технологии /ИКТ/ в обучението. Стимулиране и популяризиране на иновативни практики чрез въвеждане в учебния процес на нови ИКТ методи и форми на обучение.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Осигурен максимален брой компютри във всяко училище с достъп до интернет. Повишена ефективност на учебния процес. По-интересни и атрактивни уроци.</p>	<p>Брой компютърни кабинети, брой компютри и лаптопи, мултимедии и др. Наличие на високоскоростен интернет. Споделени добри практики Награди и постижения от</p>	<p>Бюджета на училища / ДГ/ ЦПЛР Общински бюджет Проектно финансиране Национални програми</p>

<p>По-високи постижения в усвояването на учебното съдържание, придобиване на нови полезни умения – презентационни умения, работа в екип.</p> <p>Повишена мотивация на учениците за учене и развитие.</p> <p>Повишена мотивация за работа и за професионално израстване и развитие на учителите.</p>	<p>образователни форуми и изяви – на учители и на ученици.</p>	
---	--	--

Мярка 5: Кариерна ориентация и подготовка за професионална реализация на ученици и студенти.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Подпомагане на процеса на кариерно ориентиране в общината.</p> <p>Информационна кампания, включваща образователните институции в общината (училища, образователни центрове и др.) относно „професиите на бъдещето“, развитието на различните отрасли в града и региона за съответната година и др.</p> <p>Създаване на програма за ранно запознаване на учениците с типовете професии, необходимите умения и естеството на работа чрез посещения в компании и институции на територията на община Разград и близките икономически зони.</p> <p>Повишена информираност на учениците за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация.</p> <p>Запознаване на учениците с реалните условия на работа в различни местни индустрии и структури и засилване на връзките между бизнеса и</p>	<p>Брой информационни табла за ученици от различни възрастови групи, както и брой образователни заведения, в които са разпространени тези информационни табла;</p> <p>Брой достигнати ученици, учители и родители чрез информационните табла;</p> <p>Брой спонсори от бизнеса, включени в медийната кампания за разпространение на информация относно очакваната заетост в определени отрасли/предприятия;</p> <p>Повишен интерес към конкретни специалности – брой записани ученици спрямо предходен период;</p> <p>Повишен интерес към специалностите във филиала на РУ спрямо предходен период;</p> <p>Брой ученици /от 5 до 7 клас и от 9 и 10 клас/, участвали в посещенията;</p> <p>Установено партньорство с доставчици на услуги по кариерно ориентиране и консултиране;</p> <p>Брой ученици, избрали да се насочат към определена</p>	<p>Община Разград</p> <p>Сдружение „Местен бизнес“</p> <p>Стопанска камара</p> <p>ЦПЛР - ЦУТНТ</p> <p>Агенция по заетостта - Разград</p> <p>РУО Разград</p> <p>РУ – филиал Разград</p> <p>Представители на бизнеса и администрацията, които участват като ментори</p>

<p>образованието. Създаване на възможност бизнеса да представи условията на работа, които предлага в града и да привлече работна ръка, която да назначи след 5-10 години.</p>	<p>професия; Брой включени предприятия и институции в инициативата; Брой организирани срещи между училища, работодатели и ВУЗ-ове.</p>	
---	--	--

Оперативна цел 2: Равен достъп за всяко дете/ученик до ефективно образование и възможности за личностно развитие чрез оптимизация на мрежата от училища, детски градини и ЦПЛР. Предотвратяване риска от преждевременно напускане и осигуряване на пълен обхват на децата.

Мярка 1: Оптимизиране и реструктуриране на мрежата от институции в системата на предучилищното и училищното образование.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Равен достъп до образование за всички деца, в т.ч. и тези в малките и отдалечени населени места и по-ефективно използване на ресурсите – човешки и финансов.</p> <p>Оптимизирана предучилищна и училищна мрежа, отчитаща демографския фактор и условията на средата с цел създаване на добри условия за провеждане на целодневно обучение.</p> <p>Повишена ефективност и ефикасност при използване на сградния фонд и управление на материалните ресурси, намалени разходи по издръжка.</p>	<p>Случаи на промени и оптимизация на структурата на образователните институции</p>	

Мярка 2: Постигане максимален обхват на децата и учениците в детските градини и училищата.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.</p> <p>Осигурен достъп на децата до по-ефективно образование.</p>	<p>Брой деца/ученици обхванати в ДГ/училищата.</p>	<p>МОН, бюджет на образователните институции, бюджет на общината.</p>

Мярка 3: Превантивни дейности за привличане и задържане на застрашените от отпадане деца и ученици. Повишаване грамотността сред младите хора.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Повишена отговорност и ангажираност на родителите към образованието на децата им.</p> <p>Изграден положителен микроклимат в ДГ/училището, позитивна нагласа към разнообразието от етноси и изградена култура на толерантност.</p> <p>Положителна нагласа и мотивация на учениците да посещават училище и да участват в живота на училищната общност.</p> <p>Изградена култура на четене у младите хора и положителна нагласа към самообучението.</p> <p>Повишени нива на функционална грамотност сред младите хора.</p> <p>Създаден климат в училищата и детските градини, подпомагащ образователната интеграция.</p> <p>Увеличен брой на интегрирани деца със СОП в масовите групи и класове в детските градини и училищата.</p> <p>Предоставена подкрепа, съобразно конкретните потребности и затруднения.</p> <p>Мотивирани и подготвени специалисти за работа с деца в риск.</p> <p>Информираност по отношение броя деца в риск в образователните институции, познаване на спецификата на потребностите им от обща подкрепа в общността.</p> <p>Оказана подкрепа от специалисти и институции, участвали в осъществяването на общата подкрепа на деца и ученици в риск.</p>	<p>Брой инициативи, в които участват родители или се реализират със съдействие на родители.</p> <p>Брой инициативи, посветени на обичаите на различните етноси и формиращи чувство на уважение и зачитане на „другия“.</p> <p>Намален брой отпаднали и трайно непосещаващи училище ученици.</p> <p>Брой инициативи, ангажирани с култура на четене у младите хора и положителна нагласа към самообучението.</p> <p>Брой на интегрираните деца със СОП в масовите групи и класове в детските градини и в училищата.</p> <p>Брой случаи на оказана подкрепа и брой институции, участвали в осъществяването на общата подкрепа на деца и ученици в риск.</p>	<p>Бюджета на училища/ДГ/ЦПЛР,</p> <p>Общински бюджет</p> <p>Проектно финансиране</p> <p>Национални програми</p>
<p>Оперативна цел 3: Обновяване и модернизирание на материално-техническата база на училища, детски градини и ЦПЛР за осигуряване на максимално добри условия за учене.</p>		

Мярка 1: Ежегодна поддръжка на състоянието на сградния фонд на детските градини, училищата и ЦПЛР в общината.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Предоставяне на оптимални условия за учене. Осъвременена материално-техническа база и физическа среда, отговаряща на съвременните изисквания. Повишена енергийна ефективност.	Брой образователни институции с извършени ремонти	Бюджета на училища/ДГ/ЦПЛР Общински бюджет Проектно финансиране Национални програми

Мярка 2: Допълнителна подкрепа на деца със СОП чрез изграждане на достъпна архитектурна среда.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Осигурена специализирана подкрепяща среда в образователните институции.	Брой детски градини и училища с осигурени технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали и методики; Брой образователни институции със значително подобрение на материалната база – нови елементи на достъпна архитектурна среда. Брой санитарни възли в институциите за предучилищно и училищно образование за децата със специални образователни потребности.	Бюджета на училища/ДГ Национални програми

Мярка 3: Позитивна подкрепяща среда за децата и учениците посредством създаване на условия за обучение, спорт и отдих чрез благоустрояване на дворни пространства, детски площадки, физкултурни салони, специализирани кабинети по предмети.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Привеждане на училищните и детските дворове в съответствие с изискванията за безопасност на децата/учениците. Създадена позитивна подкрепяща среда за спорт и наука.	Брой училища/ДГ с дворове и площадки, отговарящи на изискванията. Брой преоборудвани и новоразкрити зали и специализирани кабинети.	Бюджет на училища/ДГ Проектно финансиране Национални програми

Оперативна цел 4: Оказване подкрепа на младите хора чрез развиване на разнообразни форми за личностно развитие, насърчаване на интереса им към „учене през целия живот”. Ангажиране свободното време на подрастващите.

Мярка 1: Развиване на извънкласни и извънучилищни форми в образователните институции, центровете за подкрепа за личностно развитие /ЦПЛР/, културните институции и спортните клубове в сферата на науката и технологиите, спорта и изкуствата. Инициране на дейности за ангажиране на учениците през ваканционните дни и подкрепа за даровити деца в община Разград.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Насърчаване и мотивиране на децата/учениците в община Разград за развиване на техния талант и потенциал. Предоставени условия за активен спорт и участия в състезания на общинско ниво. Сътрудничество и координация между общинските структури и училищата/ДГ за включване на по-голям брой деца в културни и спортни събития.</p> <p>Създадени условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора.</p>	<p>Брой деца с изявени дарби, получили финансово стимулиране по Мерки за насърчаване на творческите заложби и потребности на деца с изявени дарби на Община Разград.</p> <p>Брой извънкласни форми за занимания по интереси в ЦПЛР.</p> <p>Брой ученици, получили подкрепа от Центровете за подкрепа на личностното развитие.</p> <p>Брой организирани инициативи и участия в културни и спортни събития за младите хора.</p> <p>Брой организирани инициативи и програми за ангажиране през ваканционните дни.</p>	<p>Общински бюджет Държавен бюджет Бюджет на ДГ/ЦПЛР/училища Проектно финансиране</p>

Мярка 2: Нов образователен подход в обучението за гъвкава и адаптивна образователна система, формираща нагласа за „учене през целия живот” чрез всичките му форми – формално и неформално обучение и самостоятелно учене.

Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
<p>Формирана положителна нагласа у младите хора не само към традиционното формално обучение, но и към неформалното и самостоятелно учене. Повишена информираност на учениците, отпаднали от образователната система, за възможностите за продължаване на образованието или за придобиване на професионална квалификация.</p>	<p>Брой функциониращи училищни библиотеки.</p> <p>Брой социални събития и инициативи, които популяризират неформалното обучение и самостоятелно учене.</p> <p>Брой младежи, получили консултации по кариерно ориентиране.</p>	<p>Бюджета на училища/ДГ/ ЦПЛР Проектно финансиране Национални програми</p>

Оперативна цел 5: Обезпечаване на сигурността и опазване здравето на децата.

Мярка 1: Обезпечаване на медицинското обслужване в училища и детски градини през цялата учебна година - осигуряване на здравни специалисти, оборудване на здравни кабинети.		
Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Подобряване на детското здраве. Осигурени здравни специалисти в училищата и детските градини. Добре оборудвани здравни кабинети.	Брой здравни специалисти Брой здравни кабинети	Общински бюджет Бюджет на институциите
Мярка 2: Превенция на заболявания и рисково поведение сред младите хора.		
Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Изградена здравна култура у децата и повишена информираност за рисковото поведение. Изградено отговорно поведение по отношение на собственото здраве.	Брой кампании, беседи и др. инициативи с превантивна насоченост.	Общински бюджет Бюджет на институциите Национални програми, проекти
Мярка 3: Обезпечаване на сигурността в образователните институции.		
Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Източник на финансиране
Осигурена безопасна за живота и здравето на децата и учениците среда в образователните институции.	Брой училища/ДГ/ЦПЛР, осигурени с охрана, видео наблюдение, системи за контролиране на достъпа в образователните институции	Общински бюджет Бюджет на институциите Национални програми, проекти

Финансирането на настоящата Стратегия за развитие на предучилищното и училищното образование в община Разград за периода 2020 – 2024 г. се осъществява със средства от държавния бюджет, общинския бюджет, делегирания бюджет и със средства от Европейски фондове.

Дейности от Програмата може да се реализират и финансират чрез дарения, спонсорство и други източници.

VI. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Целта на мониторинга на дейностите по изпълнение на Програмата е да се осигури постоянно наблюдение и навременното качествено изпълнение на набелязаните дейности и приоритети.

VII. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ:

ЗПУО – Закон за училищното и предучилищното образование
ГРАОН – Гражданска регистрация и административно обслужване на населението
ЗСП – Закон за социално подпомагане
ДДД – държавно-делегираны дейности
ДГ – Детска градина
ДПС – Детска педагогическа стая
ДЦДВУ – Дневен център за деца и/или възрастни с увреждания
ИКТ – Информационни и комуникационни технологии
ММС – Министерство на младежта и спорта
МОН – Министерство на образованието и науката
МУЦ-ТПО – Междуучилищен център по трудово-политехническо обучение
НП – Национална програма
НСИ – Национален статистически институт
НЧ – Народно читалище
ОбКБПМН – Общинска комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните
ОбС – Общински съвет
ОбСНВ – Общински съвет по наркотични вещества
ОИЦ – Областен информационен център
ОЗД – Отдел „Закрила на детето“
ОП – Оперативна програма
ОСР – Областен съвет за развитие
ОУ – Основно училище
ПГ – Професионална гимназия
ПИЦ – Превантивно-информационен център
ПУ – Помощно училище
ПУДООС – Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РЕКИЦ – Регионален експертно-консултантски и информационен център
РЗИ – Регионална здравна инспекция
РСЗ – Регионална служба по заетостта
РУО – Регионално управление на образованието
РЦПППО – Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование
СМР – строително-монтажни работи
СНЦ – Сдружение с нестопанска цел
СОП – Специални образователни потребности
СОУ – Средно общообразователно училище
СФУК – Система за финансово управление и контрол
СУ – Средно училище
ЦДГ – Целодневна детска градина
ЦПЛР – Център за подкрепа за личностно развитие
ЦНСТ – Център за настаняване от семеен тип
ЦСРИ – Център за социална рехабилитация и интеграция
ЦОП – Център за обществена подкрепа
ЦРД – Център за работа с деца
ЦУТНТ – Център за ученическо, техническо и научно творчество
УСШ – Ученическа спортна школа

Настоящата Стратегия е приета на заседание на Общински съвет - Разград с Решение № 143 по Протокол № 10 от 28.07.2020 година.